Europos LIETUVIS

Nr. 38(629). 1960. IX. 29 — Londonas, 1960 metų, rugsėjo mėn., 29 d. — XIV metai

10967

PAID 1½P 29 SEP 60

MIRĖ PROF. KAZYS PAKŠTAS

Rugsėjo 11 d. širdies smūgiu mirė buvęs V.D. Universiteto geografijos profesorius, mokslininkas, visuomenininkas prof. K. Pakštas.

Pastaruoju metu jis yra profesoriavęs Stenbenville, Ohio, JAV.

Mirė eidamas 67 metus.

VOKIEČIAI PAMATĖ SKRIAUDĄ PABALTIJUI PASAULINĖJ OLIMPIADOJ

(ELI) Vakarų Vokietijos daugiausai skaitomas dienraštis „Bild-Zeitung" (Nr. 213), turįs daugiau kaip 4 mil. skaitytojų, pasibaigus Pasaulinei Olimpiadai Romoje, išspausdino savo bendradarbio Joachim Neander straipsnį, kuriame vaizdžiai iškeliama Pabaltijui padarytoji skriauda Olimpiadoje ir tuo pačiu primenama ir tų kraštų tragiškoji padėtis. Štai to straipsnelio vertimas:

„Etiopas Abebe laimėtojams pagerbti paaukštinime, kaip Maratono nugalėtojas; sidabro medaliai Ghanai ir Marokui; dideli pasiseki mai jaunųjų tautų, kurios dabar sporte pasireiškia savomis spalvomis — jie privalėtų būti pagrindu prisiminti tiems sportininkams, kurie po daugelio metų nepriklausomybės šiandien ja negali naudotis: latviams, estams ir lietuviams.

Jų sportiniuose marškiniuose įrašas CCCP. Jie yra „rusai", kadangi jų kraštai įjungti į Sovietų Sąjungą. Sovietų medalių palaima nenukentėtų, jei kartą iš jų būtų išjungta tai, kas tikrumoj priklauso kitiems.

„Tamara Press (aukso medalis rutulio stūmime, sidabro — už disko metimą), Irina Press (aukso medalis už 80 m. bėgimą su kliūtim)— estės! Elvira Ozolina (aukso med. už ieties metimą) — latvė! Lygiai, kaip fektuotojas Chabarovs (bronzos medalis), bėgikas Edvins Ozolins (sidabro med. už 4 kart 100 m. estafetėje), keturi latvių krepšininkai sovietų komandoj (sidabro m.), lietuvė Kalėdienė (bronzos med. už ieties metimą). Arba kitoje pusėje pasaulio „australiškieji" brolis ir sesuo Janis ir Ilsa Konrads (4 medaliai plaukyme), kilimo latviai. Ir daug kitų.

„Romoje plevėsavo 85 vėliavos, bet privalėjo plevėsuoti 88"...

SVEIKINIMAI NESENIAI ATVYKUSIO IŠ LIETUVOS

Prieš keletą savaičių iš pavergtosios Lietuvos į Vakarų Vokietiją atvyko vienas mūsų tautietis mokytojas, ilgesnį laiką mokytojavęs sovietinėj santvarkoj, atidžiai stebėjęs ir visą sovietinį siautėjimą pavergtam krašte. Europos Lietuvių Informacijai (ELI) jis suteikė nemažai originalių žinių ir taiklių pastabų apie gyvenimą krašte sovietinėj priespaudoj. Šiuo kartu patiekiame jo sveikinimus iš tėvynės ir tėvynei, kurie yra perduoti radijo bangomis ir į Lietuvą. Neužilgo patieksime ir jo pasisakymus bei pastabas įvairiais klausimais, liečiančiais gyvenimą pavergtoje Lietuvoje. (ELI)

SVEIKINIMAS IŠ TĖVYNĖS

Brangūs lietuviai, prieš kelias savaites aš atvykau iš Lietuvos. Laikraščio puslapyje aš noriu pasveikinti visus lietuvius, atskirtus nuo Tėvynės.

Aš atvežiau sveikinimus iš senojo Vilniaus, gintarinės Palangos, srauniosios Dubysos ir žilojo Nemuno. Prieš išvykstant į Vakarus man teko pabuvoti daugelyje vietų, kalbėtis su įvairiausių profesijų žmonėmis. Ir jie visi prašė perduoti savo broliams štai ką: lietuvio dvasia dar nepalūžo. Lietuvio sąmonė sveika, jo širdyje Dievas dar gyvas. Bet lietuvių tauta aimanuoja. Jau nekalbant apie žemės turtus, kurie taip tironiškai buvo atimti, čia pat tvirtinant, kad tai daroma laisvu noru, dvasinis lietuvio turtas — tikėjimas persekiojamas iš visų pusių. Lietuvos kaimietis kaip didžiausią šventenybę laiko paslėpęs savo turėto, prakaitu ir ašaromis, o neretai ir krauju apšlakstyto žemės plotelio dokumentus. Lietuvis, kasdamas Magadano auksą ir drėkindamas Kara-Kumo dykumą, rytais kryžiumi save pažymėjęs, sukaupia jėgas dar dieną, dar savaitę išlaikyti visus bandymus.

Man išvažiuojant, kaimynai žiūrėjo į mane su neslepiamu pavydu. Nė vienas manęs neatkalbinėjo nevažiuoti, išskyrus valdžios organus, kurie, išduodami išvažiavimo leidimą, įspėjo: „Gal ir neblogai pagyvensi, bet pakentėsi, kol tau tarybinę dvasią išpurtys". Atsieit, penkiolika metų mūsų įtakoj išgyvenęs, ten būsi įtartinas. Bet apsiriko net ir čia. Niekas man jos nepurto. Matyt, čia jau labai gerai supranta, kaip nepatvariai visiems ta dvasia įkrėsta.

Teko kalbėtis su grįžusiais iš Argentinos, Paragvajaus ir kitų šalių lietuviais. Nemėnesiu jų pavardžių. Kaip jie žiūrėjo į mane, galintį išvykti! Jie prašė atvykus pasakyti, kad pėsti dabar eitų atgal, bet jau vėlu.

Taigi, išvažiavau, kartu su palydinčiaisiais ašarą nuo skruosto nubraukęs, ir perduodu laisviems lietuviams mūsų paslapčia išpuoselėtą viltį, kad visoms kančioms turi būti galas.

Kazys Jurgaitis

SVEIKINIMAS TĖVYNEI

Kadaise dainuodavome susirinkę su draugais: „Leiskit į Tėvynę". Į žodžių prasmę tada nesigilindavau. Patiko tik gaida. Bet ir žodžiai giliai įstrigo į atmintį ir atkakliai peršasi dabar, kai iš tikrųjų teko palikti Tėvynę. Ir juo labiau, kad negali būti ramus — koks smūgis dar ištiks ryt, poryt. Kokį dar nutarimą paskelbs „Tiesa". Kaip dar prispaus lietuvį, iškoneveiks kataliką. O padėti jai šiandien negali.

Tada ilgesys darosi dar skaudesnis.

O Tėvynė šiuo metu ypač reikalinga dvasinės paramos, tiesos žodžio, kuris taip užgniaužtas, sąžinės laisvės, blaivaus vaizdo į visą pasaulį, kuris matomas tik toks, kokį sumanė parodyti tikrose kabutėse „Tiesa". Tėvynė dabar pergyvena tokį laikotarpį, kad ją sutiktų laikinai palikti visi. Ir aš nesijaučiu prieš Tėvynę kaltas dėl to, kad išvykau į Vakarus. Ten būnant išsitarti prieš jos engėjus — beprasmiška. Aš sugrįšiu į ją su pirmaisiais laisvės spinduliais ir padėsiu jai pakilti visu ūgiu. O dabar aš noriu ją paguosti, ją pasveikinti iš čia, kur žodis laisvas, kur visi žmoniškumo elementai nevaržomi, kur tikyba tai taurus jausmas, o ne gėdos ženklas. Kur nereikia su baime skaityti sušiurusius rublius, ar užteks jų iki algai, arba vogti pačiam nuo savęs tol, kol vis dėlto pagaus. O kad vagystė tai sudėtinė komunizmo dalis, apie tai aš čia papasakosiu, būkit ramūs.

Aš noriu perduoti ,kad čia visi, gyvenantieji ne Tėvynėje, nėra jos užmiršę, išsigimę, kaip jums kad aiškinama, kaip užsienio spaudą komentuoja Šarūnas „Tiesoje".

Be reikalo abejojate geresniu gyvenimu užsienyje, brangūs draugai. Be reikalo abejingai sutikdavote prasiskverbusią žinutę iš užsienio lietuvių gyvenimo. Būkite stiprūs ir moraliai pastovūs. Jūs esate nepamiršti, o Lietuva tai ne LTSR, kaip to norėtų bolševikai. Tą įsidėmėkite net ir tie, kuriems tas nepatinka.

Noriu perduoti kai ką ir tiems, kuriems šie žodžiai sūrūs. Be reikalo, majore, vidaus reikalų ministerijoj, Jonavos pasų stalo leitenante, bolševikėli Mochovai ir dar keletas, patarinėjote pasilikti, sakėte, darbo negausiu, lagery laikys, badu išdvėsiu. Aš patarčiau ir jums atvažiuoti. Darbo atsiras tik, žinoma, ne šuniško.

Be reikalo rašytoja Simonaitytė „Tiesoj" rašei straipsnį klaipėdiškiams, norintiems išvykti į Vokietiją. „Bleibe im Lande, und naehre dich redlich". Tu sakei, kad per dieną jie uždirba svariuką margarino. Gerbiamoji rašytoja, čia jie uždirba per dieną 10 kilogramų lašinių! Patikėk!

O visai partijai patariu: ne iš to galo pradėjote vytis vakarus! Sumažinkite ne visą rublį dešimt kartų, o visą prekių kainą ir pragyvenimo brangumą. Gi pinigai ir uždarbis telieka tas pats. Tada pasistūmėsite beveik iki pusės Amerikos.

Mes neseniai minėjome pavergtųjų tautų savaitę, ją su mumis savo širdyse šventė milijonai žmonių likę vergijoje, o drauge ir lietuvių tauta. Ir be reikalo nervuojatės, pasaulinio komunizmo teoretikai! Vis kam yra galas. O jūsų viešpatavimas Lietuvoje — ne išimtis. Bučiuos tada sugrįžę tėvų žemę šimtai tūkstančių lietuvių, kuriems gyvenimas lėmė komunizmo priespaudą praleisti toli nuo tėvynės.

Kazys Jurgaitis

PASIŪLYMAS STEIGTI KOMISIJĄ

Lietuvos Diplomatijos Šefo S. Lozoraičio raštas Jungtinių Tautų Gen. Sekretoriui

Jungtinių Tautų Organizacijos XV Generalinės Asamblėjos proga turiu garbę pakartoti Organizacijai griežtą protestą prieš Sovietų Sąjungos tebevykdomą Lietuvoje neteisėtą okupaciją ir komunistinę priespaudą. Šis sovietų smurtas pasirodo dar biauresnis, sugretinus jį su pastaraisiais Afrikos įvykiais. Kaip žinoma, Saugumo Taryba neseniai privertė Belgijos vyriausybę atitraukti savo kariuomenę iš Kongo, kur ji stovėjo teisėtai ir gynė šimtus tūkstančių europiečių ir afrikiečių nuo baisių žiaurumų, kuriais buvo pažymėtas Kongo nepriklausomybės paskelbimas. O sovietų okupacinė kariuomenė bei administracija yra Lietuvai primesta, pažeidžiant Maskvos vyriausybei savo tarptautines prievoles, ir yra sunaikinusi elementariausias lietuvių tautos teises bei laisves. Tačiau čia Jungtinės Tautos neintervenuoja ir nepadaro galo šiam sovietų nusikalstamam darbui.

Tą chaosą, kuris dabar viešpatauja tarptautinėje bendruomenėje, parodo taip pat faktas, kad iš vienos pusės pripažįstama teisė į apsisprendimą ir nepriklausomybę šimtui milijonų afrikiečių buvusiose koloniose, iš kitos gi toleruojama pikčiausias kolonialinis režimas, kurį Sovietų Sąjunga yra primetusi beveik pusei Europos. Sovietų sudarytos Centro ir Rytų Europoje neteisėtos padėties akivaizdoje vargiai bėra reikalo ypač pabrėžti, kad jeigu Jungtinės Tautos nepasiryš ginti sovietų pavergtųjų tautų teisės, civilizuotasis pasaulis gali nustoti vilties, kad Sov. Sąjungos sukrėsta tarptautinė tvarka iš viso begali būti atstatyta. Šitokiomis aplinkybėmis tenka laukti, kad Jungtinės Tautos galop turi padaryti pirmą žingsnį užsiimti Europos pavergtųjų tautų ,sovietų agresijų aukų, teisinga laisvės byla. Todėl aš turiu garbės pasiūlyti, kad Jungtinės Tautos įsteigtų komisiją tyrinėti tautų apsisprendimo teisės problemai ir ypač tos teisės pažeidimams iš Sovietų Sąjungos pusės Europoje.

Septynios DIENOS

PREZ. EISEHOWERIO KALBA

Jungt. Tautose pasakytoje kalboje prez. Eisenhoweris reikalavo pagalbos Kongui ir apskritai Afrikai, bet per J. Tautas. Be to, jis siūlė oro erdvės nenaudoti kariniams reikalams, atnaujinti pasitarimus dėl atominio nusiginklavimo ir visuotinos kontrolės, remiant ekonomiškai atsilikusius kraštus.

PIRMOJI NUOLAIDA DĖL AFRIKOS

Jungtinės Tautos priėmė Afrikos-Azijos bloko valstybių pasiūlytąją rezoliuciją, kad nebūtų kišamasi į Kongo ar apskritai Afrikos reikalus. Jeigu kokia įtaka ar pagalba būtų reikalinga, tai ji nukreiptina tik per J. Tautas, bet ne tiesiogiai.

Sovietai buvo pasiūlę savo rezoliuciją, bet prieš balsuojant ją atsiėmė, norėdami įsiteikti tam blokui. Sovietinių kraštų atstovai nuo balsavimo susilaikė.

AFRIKOS-AZIJOS BLOKAS

Azijos, o ypač Afrikos žemyne pastaruoju metu susikūrė ypač daug naujų valstybių, kurių atstovai dalyvauja J. Tautose ir turi lygią balso teisę kartu su didžiaisiais kraštais.

Sovietai J. Tautose kol kas norį būti švelnūs su tuo bloku, kad jo balsus galėtų palenkti sau, kai iškils reikalas.

CHRUŠČIOVO KALBA

Chruščiovas savo J. Tautose pasakytoje kalboje reikalavo pasaulį nusiginkluoti, skubiai baigti su kolonializmu, J. Tautų gen. sekretorių Hammarskjoeldą pakeisti trijų narių vykdomuoju komitetu.

Hammarskjoeldą jis pakaltino talkininkavimu kolonialistams Konge. Vakariečiai susidarė įspūdį, kad sovietai ignoruos Hammarskjoeldą.

Be to, J. Tautų būstinę jis pasiūlė perkelti į Rusiją, Šveicariją ar Austriją.

Chruščiovas plojo, kai Ghanos prez. Nkruma pareikalavo pakeisti Konge esančių J. Tautų karinių dalinių vadovybę, siūlydamas pavesti ją afrikiečiams.

TITO KALBA

J. Tautose Jugoslavijos prez. Tito pasisakė už sovietų siūlomuosius nusiginklavimo planus, prieš vokišką militarizmą, P. Afrikos rasinius išsišokimus ir už komunistinės Kinijos priėmimą į J. Tautas.

MACMILLAN Į J. TAUTAS

Britų min. pirm. Macmillan nutarė vykti į J. Tautų visumos susirinkimą ir už Vakarų didžiuosius pasisakyti tuo atveju, jei Chruščiovas iškeltų atsakymo reikalingų klausimų.

Jis matysis su prez. Eisenhoweriu.

CHRUŠČIOVO SUTIKIMAS

New Yorke Chruščiovas buvo sutiktas su prieš jį nusiteikusių demonstrantų šūkiais ir plakatais. Demonstracijos kartojamos.

Jam ginti ir saugoti sutraukta 8.000 policininkų.

VOKIEČIAI DĖL NAUJOJO BERLYNO

Vokiečių spauda kritiškai arba piktai ir su įtarimu pasisakė dėl britų dienraščio „The Guardian" pasiūlymo padaryti biznį Berlyno reikalu: iškelti iš Vakarų sektoriaus gyventojus, sukurti naują Berlyną Vakarų Vokietijoje, o atpildo gauti dar žemės iš R. Vokietijos.

PAĖMĖ AMERIKIEČIŲ BANKUS

Vyriausybės įsakymu Kuboje buvo nusavinti 3 amerikiečių bankai.

Ta proga valstybinio banko valdytojas nusiskundė, kad britai neleidžia savo Gvajanai priimti iš Kubos siūlomą paskolą.

RAUDONOJI GVARDIJA JUODŲJŲ KONTINENTUI

(E) Šitokia antrašte Daniel T. Schledtmut aprašo „Die Welt" š.m. nr. 186 tai, kaip R. Vokietijoje mulkinami bei komunistinami juodukai. R. Berlyne steigiami vadinamieji „Afrikos biurai". Pirmomis dienomis atvykusius juodukus studentus (tarp kitko, jų studijas finansuoja vyriausybė) specialūs propagandos pareigūnai prabangiomis mašinomis vėžina po prabangiausius viešbučius. Jie apdovanojami brangiom dovanom. Šitaip jiems pristatomas „darbininkų rojus". Žinoma, juos visą laiką lydi specialūs „palydovai", kurie jiems aiškina, kad visi darbininkai gyvena vilose. Nėr ko stebėtis, kad šitaip susipažinus su komunistiniu rojumi vienas juodukas pasakė: „Reikia tik pašalinti kapitalistus, tada mes visi turėsime vilas ir automobilius".

Šitokiu būdu pagal Maskvos direktyvas R. Vokietija ruošia „raudonąją gvardiją" juodųjų kontinentui.

NE!

(E) Neseniai keli lenkų rašytojai, kompartijos nariai, kreipėsi į Gomulką, kad šis leistų rašytojui Marek Hlasko grįžti į Lenkiją. Gomulka atsakė: „Ne! Aš negaliu jam leisti grįžti Lenkijon, nes šitokiu atveju aš turėčiau jį įkišti kalėjiman, gi aš nenoriu nieko areštuoti už politinį pasisakymą".

Universitetas užsienio studentams Maskvoje

(E) Maskvos naujai įsteigtame „Tautų draugystės universitete" studijuos Azijos, Afrikos ir Lotynų Amerikos studentai. Visas kelionės ir išlaikymo išlaidas apmokės sovietinis kultūros fondas. Universitetas rengiamas 25.000 studentų.

— Prancūzų kariniai daliniai galutinai bus atitraukti iš Maroko 1963 metais.

AMERIKOS LAIKYSENA NEPASIKEIS

(E) Mes, lietuviai, ir kitos Pabaltijo tautos didelių susidomėjimu žiūrime į besiartinančius Jungt. Amerikos Valstybių prezidento rinkimus, įvyksiančius lapkričio mėnesį. Registruojame kandidatų į prezidentus pasisakymus, Gallupo duomenis apie gyventojų apklausinėjimą ir pan. Iki paskiausio laiko Amerikos gyventojų dauguma, atrodo, vis dar linksta į respublikonų kandidatą — dabartinį viceprezidentą — Niksoną. Bet jo persvara, procentais imant, ne kažin kiek didelė, vos penketas ar kiek procentų. Keletas neapsisprendusių balsuotojų nuošimčių gali rinkimų dieną visa nulemti ir į vieną ir į kitą pusę. Visa kabo lyg „ant plauko". Gali būti išrinktas vienas, gali būti kitas kandidatas. Kai kurie rinkiminės kovos reiškiniai dar labiau pasunkina aiškiau pramatyti, kuris kandidatas bus išrinktas: resublikonų Niksonas, ar demokratų Kennedy. O vienas tų reiškinių štai koks.

Viceprezidento Lodge kandidatūra suskaldė katalikų balsus

Kaip žinoma, šiuose rinkimuose po ilgo laiko (po 32 metų) vėl išstatytas kandidatas katalikas (Kennedy). Kaip Gallupo apklausinėjimai parodė, Kennedy vejasi respublikonų kandidatą Niksoną vos keletos nuošimčių skirtumu. Respublikonai, iš savo pusės, padarė tokį žygį, kuris gali rinkikų katalikų nuotaikas pakreipti gerokai į respublikonų pusę. Čia turima galvoje respublikonų sumanymą kandidatu į vicepre zidentus pastatyti Cabot Lodge, kataliką, JAV delegacijos vadą Jungtinėse Tautose, kur jis daug kartų labai sėkmingai kovėsi su sovietiniais delegatais, apgindamas Vakarų pasaulio pozicijas.

Kaip informuoja „Eltos Informacijų" Amerikos rinkiminės kovos stebėtojas, toji Lodge kandidatūra į viceprezidentus suskaldė katalikų balsus. Vieni, kaip iš pradžių, taip ir dabar palaiko kataliką kandidatą į prezidentus Kennedy, o kita dalis katalikų linksta į respublikonų kandidatą Niksoną kaip tik dėl to, kad kandidatas į viceprezidentus yra geras katalikas ir sėkmingas valstybininkas-politikas Lodge. Sunku pranašauti, kokius tai gali turėti padarinius rinkimų dieną. Kaip pastebi „E. I." bendradarbis, kartu su didesniu katalikų veržlumu politiniame gyvenime, politinis svoris ateityje galėtų išsprukti iš anglų-airių rankų, jei ir ne visai, tai bent dalinai. Gali tekti daugiau skaitytis su italais, lenkais ir kitais katalikų bažnyčios šalininkais, kurie rinkiminiams kandidatams gali duoti daug balsų.

Iš kitos pusės, pajudėjo kai kurie Amerikos protestantų sluoksniai. Nors ir prezidentas Eisenhoweris, ir respublikonų kandidatas Niksonas, ir demokratų kandidatas Kennedy pakartotinai pabrėžė, kad jie rinkiminėje kampanijoje nėra linkę panaudoti religinių-bažnytinių klausimų ir stengsis jas iš rinkiminės propagandos išjungti, sunku išvengti, kad kai kurie protestantų sluoksniai imtų kovoti prieš katalikų kandidatą Kennedy. Jie jam prikiša, kad, išrinkus jį prezidentu, svetimos jėgos (suprask: Vatikanas) gali mėginti daryti į prezidentą ir jo vyriausybę nelemtos įtakos. Kita vertus, nepaslaptis, kad Amerikos katalikų bažnyčios veikėjai taip pat išvysto savo veiklą už katalikų kandidatą Kennedy prieš Niksoną, nors, kaip minėjome, abu kandidatai pasireiškė prieš religijos įjungimą į rinkiminę kampaniją.

Kas mums svarbiausia

Mums, lietuviams, žinoma, pats svarbiausias klausimas, kaip žiūri ir vienas ir kitas kandidatas į prezidentus į Lietuvos ir kitų Pabaltijo tautų laisvės reikalą. Esame jau anksčiau išdėstę, kad ir Niksonas ir Kennedy ne kartą yra pasireiškę kaip aiškūs Pabaltijo tautų laisvės draugai. Jie tai patvirtino dar ir paskutiniais laikais. „E. I." bendradarbis pastebi, kad JAV visuomenėje pastaraisiais laikais vykstąs tam tikras persilaužimas. To bendradarbio nuomone, JAV gyvenime pradėjo lyg kiti vėjai pūsti, gal kiek palankesni tokioms mažoms tautoms, kaip Lietuva. Dabar jau ir patiems žymiesiems JAV vairuotojams pasidarę būtina daugiau susipažinti su kraštais prie Baltijos, už geležinės uždangos. Nuolatinis lietuviškųjų ir kitų veiksnių aiškinamasis darbas čia taip pat savo daro.

Kai dėl abiejų kandidatų bendros laikysenos Sovietų Sąjungos atžvilgiu, tai toji laikysena yra aiškiai tvirta, ryžtinga. Chruščiovo ir apskritai Maskvos grubi laikysena Vakarų atžvilgiu tą prezidento kandidatų ir visuomenės ryžtingumą dar sustiprino. Naujasis prezidentas — ar tai bus Niksonas, ar Kennedy — turės atsižvelgti į Amerikos visuomenės masių nuotaikas, kurios pastaraisiais laikais pasidarė labai antisovietiškos.

Lietuviai Amerikos piliečiai ir šį kartą yra susiskirstę į respublikonus ir demokratus, kaip ir ankstesniuose rinkimuose. Yra lietuvių, turinčių žymios įtakos respublikonų viršūnėse, yra lietuvių, kurie nemažą vaidmenį vaidina demokratų viršūnėse. Yra lietuvių, kurie ir su vienos ar su kitos partijos kandidatu į prezidentus yra artimai asmeniškai pažįstami. Ar vienas, ar kitas laimės—lietuvių ryšiai su Baltaisiais rūmais nenutruks.

Chruščiovo viltis, pakartotinai reikšta po viršūnių konferencijos Paryžiuje susprogdinimo, būtent, kad sekantis Amerikos prezidentas koegzistencijai su Maskva būsiąs palankesnis, negu dabartinis, tikriausiai ne pasitvirtins. Nebent Kremlius radikaliai pakeis savo politiką. Bet tuo atžvilgiu šiuo metu nėra nė mažiausių duomenų.

1940 M. LIETUVOS OKUPACIJOS ĮVYKIAI IR PRIEŽASTYS

DIDIEJI DALIJASI MUS

III.

Tokia bendriausiais bruožais pavaizduota 1940 metų įvykių eiga, kuri žymėjo nepriklausomos Lietuvos agoniją nuo birželio 15 iki rugpiūčio 24 d. Tie įvykiai tautą užklupo staigiai, tačiau subrendo pamažu. Jų užuomazgos reikia ieškoti daugiau ar mažiau tolimesnėje praeityje.

Jeigu anksčiau buvo reiškiama nuomonė, kad Pabaltijo valstybių nepriklausomybės žlugimas prasidėjęs su savitarpio sutarčių su Sovietų Sąjunga pasirašymu (W. Meder), tai naujausioje literatūroje pagrindinis dėmesys skiriamas vėliau paaiškėjusiems 1939 metų nacių-sovietų susitarimo slaptiems protokolams. Šie klausimai jau plačiai nušviesti, ypač po to, kai buvo paskelbti Anglijos ir Vokietijos užsienių reikalų ministerijų slaptieji dokumentai. Nūdien, tariant prof. H. Rotfels žodžiais, nereikia jokio ypatingo įrodymo, kad 1939 m. rugpiūčio 23 d. Maskvos sutartimi, respektyviai rugsėjo 28 d. papildomu slaptuoju protokolu, buvo praktiškai užantspauduotas Estijos, Latvijos ir taip pat Lietuvos likimas. Todėl dera mesti žvilgsnį į tas aplinkybes, kuriomis Pabaltijo valstybės buvo tapusios didžiųjų galybių derybų objektu.

Jau pačioje 1939 m. pradžioje pasirodė dviejų pavojingų diktatūrų suartėjimo ženklai. Sausio 30 d. Hitleris tradicinėj kalboj Reichstage susilaikė nuo puolimų prieš sovietus. Stalinas jam tuo pačiu atsilygino kovo 10 d. kompartijos 18-me suvažiavime, nepuldamas Hitlerio, bet kaltininkų ieškodamas Anglijoj ir Prancūzijoj. Kaip vėliau pareiškė Molotovas, Stalino kalba buvusil tinkamai hitlerinės Vokietijos suprasta. Todėl nuo balandžio mėnesio abiejose pusėse imtasi purenti lig tol apleista santykių dirva.

Tuo pačiu metu agresyvaus Reicho plėtra, ypač po galutinio Čekoslovakijos likvidavimo, privertė Vakarus, ypač Angliją, griebtis naujos politikos tolesnei veržlai su laikyti. Tokios naujos politikos ženklais buvo kovo 31 d. suteiktosios garantijos Lenkijai, kiek vėliau Rumunijai ir Graikijai. Tų garantijų teikimas buvo siejamas su sąlyga, jog paliestosios valstybės jų pageidauja, o jų vykdymas — nuo garantuojamųjų pasipriešinimo užpuolikui. Sovietai veikiai sumojo tuo pasinaudoti ir pasiūlė vakariečiams bendrai garantuoti tarp kitų ir du Pabaltijo kraštus. Lietuva, ką tik netekusi Klaipėdos ir priversta pasirašyti nepuolimo sutartį su Vokietija, šiuose planuose iki vasaros vidurio visai nefigūravo.

Pabaltijo valstybės vienintelę išeitį tuo metu matė neutralume ir jokių garantijų nepageidavo. Gegužės mėnesį Anglijos atstovybės Rygoje ir Taline užtikrino šių kraštų vyriausybes, kad sutinkamai su jų pageidavimais garantijos nebūsiančios teikiamos. Birželio mėnesį Pabaltijo klausimas vis dėlto atsidūrė pačiame Sovietų ir vakariečių derybų centre.

Ryšium su tuo įdomi dviejų vokiečių autorių — B. Meissnerio ir H. v. Rimschos — polemika. Dar prieš paskelbiant atitinkamus Anglijos dokumentus, Meissneris savo studijoje „Didžiosios galybės ir Pabaltijo klausimas“ (1952) iškėlė tvirtinimą, esą, anglų - prancūzų derybose jau buvusi suderėta Pabaltijo valstybių kaina, kurią vėliau sumokėjęs Hitleris. Nors tą nuomonę po to jis kiek nuosaikiau išreiškė, tačiau jos neatsisakė ir savo veikale „Sovietų Sąjunga, Pabaltijo valstybės ir tautų teisė“ (1956), viename išsamiausių tos rūšies iki šiol pasirodžiusių veikalų. Meissneris savo pažiūrą grindžia faktu, kad Anglija padariusi nuolaidų principe teikti garantiją tik su paliestųjų valstybių sutikimu. Kai liepos 6 d. Anglija atmetė sovietinį netiesioginio užpuolimo aptarimą, kaip „visiškai nepriimtiną“, ji buvo VII.19 įspėta Prancūzijos, jog geriau sutikti su sovietų formule, negu rizikuoti nutraukti derybas.

RAŠO **Julius Vidzgiris**

Pasiremdamas anuometinio Prancūzijos užsienių reikalų ministro Bonnet užrašais, Meissneris mano, jog Pabaltijį liečiąs susitarimas buvęs pasirašytas VII.2 derybininkų inicialais, taigi galutinai sutartas. Todėl jis ir teigia:: „Vakarų galybės, įrašydamos Pabaltijo valstybes į slaptąjį protokolą, faktiškai Pabaltijį pripažino sovietinės įtakos sferos dalimi“.

Tokią nuomonę griežtai atmeta v. Rimscha pažymėtinoje studijoje „Didžiųjų galybių Pabaltijo politika“ (1954). Jis pabrėžia, jog Chamberlaino užsienių politika nuo pat pradžios priklausė kitai plotmei, negu Stalino. Esmėje abi buvusios nesutaikomos. Vakariečių-sovietų derybose, priešingai nacių-sovietų deryboms, nebuvo keliamas klausimas dalytis įtakų sferomis, bet įtraukti Pabaltijo valstybes į bendrą garantijų sutartį. Todėl Anglija atkakliai laikėsi savojo užpuolimo aptarimo, nes kaip tik nenorėjo Pabaltijo valstybių pripažinti Sovietų Sąjungos įtakos sfera ir tuo suteikti jai laisvas rankas šiuose kraštuose. Vakarų galybės pripažinusios Sovietų Sąjungai į Pabaltijį tokias pačias teises, kurių jos sau reikalavo Belgijos ir Graikijos atžvilgiu. Niekas gi netvirtins, tęsia v. Rimscha, kad Vakarų galybės tuo būdu norėjusios sutartimi užsitikrinti Olandijos ar Šveicarijos, Belgijos ar Graikijos inkoporavimą. Galutinėj išvadoj savo nuolaidomis „didieji faktiškai darė sprendimus per mažųjų galvas, bet tai nereiškia, jog toks sprendimas turėjo būti mažųjų sąskaita“.

Rimschos išvedžiojimai sulaukia vis daugiau nešališkų tyrinėtojų pritarimo. Prie tokių priklauso ir prof. Rauch, kuris išsamioj studijoj „Pabaltijo valstybės ir Sovietų Rusija“ (1954) betgi pažymi, jog Vakarų galybės nuolaidomis esmėje nurašiusios Pabaltijo kraštus. Su šia pažiūra sutinka ir švedas Thulstrup, nagrinėjęs Europos didžiųjų valstybių politiką 1935-39 metais, kuris mano, jog tuo metu vis labiau augančiame įtempime sovietų vyriausybė prancūzų-anglų-rusų sutartį būtų galėjusi panaudoti toli siekiančiom nuolaidom. Esą, tas nuolaidas būtų buvę galima pateisinti sovietų kariuomenės reikalu turėti priešlaukį prieš Hitlerį, bet iš kitos pusės nuolaidos reiškusios mėginimą gelbėti vienas valstybes kitų aukojimu.

Gal būt, arčiausiai tiesos yra latvių diplomatas Vigrabs po mirties (1959) paskelbtoje studijoje, kur teigiama, jog vargiai galima išsklaidyti abejonę, ar Anglija Prancūzijos pavyzdžiu nebuvo pasinešusi kreivu nuolaidų keliu. Tačiau palieka istorinis faktas, jog ligi dviejų derybų nutrūkimo Anglija stengėsi surasti tokį agresijos aptarimą, kuris nebūtų davęs Sovietų Sąjungai jokio pagrindo sauvališkai įsikišti į slaptame protokole suminėtųjų valstybių vidaus reikalus.

Hitleris tokių skrupulų neturėjo, todėl jis netruko su Stalinu susitarti. Pabaltijo valstybės pirmą kartą nacių-sovietų derybose paminėtos birželio vidury, kai laikinasis sovietų reikalų vedėjas Astachovas Berlyne per Bulgarijos pasiuntinį davė Vokietijai suprasti, jog tik vokiečių užpuolimo per Pabaltijo kraštus ar Rumuniją baimė kliudanti šiom dviem diktatūrinėm galybėm suartėti.

Rugpiūčio 3 d. Ribbentroppas užtikrino Astachovą, jog visame Rytų Europos ruože, tarp Baltijos ir Juodosios jūrų, nesą klausimo, dėl kurio naciai su sovietais negalėtų susitarti. Dar tą pačią dieną Vokietijos ministras Maskvoje v. Schulenburgas painformavo Berlyną, jog Molotovas išėjęs iš įprastinio rezervo. Jo nuomonę, Molotovą teigiamai paveikęs pareiškimas dėl Pabaltijo valstybių, tik jis teiravęsis, ar Vokietija Pabaltijo valstybių tarpan priskaito Lietuvą.

Rugpiūčio 16 d. Ribbentroppas pasiūlė „bendrai garantuoti Pabaltijo valstybes“. Molotovas atsakė kitu pasiūlymu: pasidalyti įtakos sferomis. Kadangi jau birželio pabaigoje Hitleris buvo nusprendęs užpulti Lenkiją, todėl skubėjo susitarti Maskvos sąlygomis. Tuo būdu buvo nulemtas Pabaltijo valstybių likimas. Tolesni įvykiai tik paryškina abiejų diktatorių beatodairiškumą.

Rugpiūčio 17 d. Schulenburgas tariasi su Molotovu, kuris sutinka pasirašyti nepuolimo paktą. Po dviejų dienų pastarasis prašo išgauti paties Hitlerio sutikimą paktui ir Pabaltijo „garantijai“. Rugpiūčio 21 naktį ir 22 rytą Berlynas ir Maskva skelbia žinią apie greitą pakto pasirašymą. Rugpiūčio 23 d. Ribbentroppas Maskvoj veda paskutines derybas. Jis siūlo perleisti sovietų įtakai Suomiją, Estiją ir šiaurinę Latviją iki Dauguvos. „Tas pasiūlymas“, pastebi v. Rimscha, „parodo, kaip beatodairiškai nacionalistas Hitleris buvo pasiruošęs nepaisyti kitų tautų reikalų“.

Reikalaudamas Liepojos ir Mintaujos uostų, Stalinas kėsinosi į visą Latviją. Telefoniškai atsiklaustas Hitleris ir su tuo visiškai sutiko. Po antrojo pasikalbėjimo naktį į rugpiūčio 24 d. pasirašyta nelemtoji nacių-sovietų sutartis. Ją sudarė nepuolimo paktas ir slaptas papildomas protokolas, kuriame Rytų Europa pasidalyta įtakų sferomis. Pabaltijo valstybėse įtakų riba sutapo su Lietuvos šiaurine siena. Pasakojama, jog nacių skubėjimas ir nuolaidumas sovietams buvęs toks įtartinas, kad tuoj po pasirašymo ceremonijos Stalinas saviškiams pareiškęs, jog tai buvęs Hitlerio karo paskelbimas Sovietų Sąjungai. Pačioje Rusijoje anuomet paplitęs populiarus dvieilis:

„Spasibo Jaške Ribbentropu,
čto on otkryl okno v Evropu!“
(Ačiū Jaškei Ribbentropui,
kad atvėrė langą Europon).

Netrukus sovietų įtakon buvo perleista ir Lietuva. Dar karo veiksmams Lenkijoj tebevykstant, rugsėjo 25 d. Stalinas naciams pranešė „tuojau spręsiąs Pabaltijo valstybių klausimą“ ir laukiąs „nepriekaištingos“ paramos. Drauge pasiūlė iškeisti užimtosios Lenkijos dalį į Lietuvą. Hitleris tuojau sutiko. Rugsėjo 28 d. pasirašomas naujas slaptas papildomas protokolas, kuriuo „Lietuvos valstybės teritorija atitenka SSSR įtakos sferai, perleidžiant Liublino provinciją ir dalį Varšuvos provincijos“. Tuo pačiu sutariama, jog Sovietams imantis „ypatingų priemonių Lietuvos teritorijoje savo interesams apsaugoti“ Vokietijos-Lietuvos siena būsianti ištaisyta, perleidžiant dalį Suvalkijos Vokietijai. Tai lietė Šakių ir Vilkaviškio apskritis, o taip pat iš dalies Marijampolės ir Seinų.

Po karo paskelbtieji slaptieji dokumentai aiškiai byloja, kaip sovietai su naciais prekiavo Lietuvos teritorija.

Spalio 3 d. Molotovas pranešė Schulenburgui, kad atvykstančiam Maskvon Urbšiui ketinąs perleisti Vilnių su apylinkėmis, bet drauge nurodysiąs, jog Lietuva turinti atiduoti Vokietijai dalį savo teritorijos. Molotovas pasiūlė, kad vienu metu būtų pasirašyta Sovietų-Lietuvos sutartis Vilniaus klausimu ir Vokietijos-Lietuvos protokolas dėl Suvalkijos dalies perleidimo. Schulenburgui siūlymas nepatikęs, ir jis nurodė, jog nuosekliau būtų, jei Sovietų vyriausybė grąžintų Vilnių mainais už perleidžiamą jį ruožą Vokietijai ir jį vėliau perduotų. Savo pranešime Ribbentropui jis atkreipė pastarojo dėmesį, jog tai žalingas pasiūlymas, „nes tai pasaulio akyse padarytų Vokietiją Lietuvos teritorijos plėšikais, o Sovietų Sąjunga figūruotų dovanotojais“. Ribbentropas savo instrukcijoj liepė prašyti Molotovą to neminėti lietuviams, tik įsipareigoti Vokietijos atžvilgiu tos dalies neokupuoti, jos perleidimą atidedant vėlesniam laikui.

Verta atkreipti dėmesį į tai, kad tiek Schulenburgas, tiek Ribbentropas tuo metu savo telegramose jau kalbėjo apie Lietuvos užėmimą. Iš to matyti, jog Hitleris ir Ribbentropas „įtakų sferomis“ lygiai tą patį suprato, kaip Stalinas ir Molotovas.

Spalio 8 d. Molotovas raštu patvirtino, kad IX.28 protokole paminėtoji ir pridėtame žemėlapyje pažymėtoji Lietuvos teritorijos dalis nebus Raudonosios armijos okupuota, jai įžygiavus Lietuvon, o Vokietijai paliekama teisė nustatyti tolimesnę datą, kada bus perleistas minėtasis Lietuvos teritorijos ruožas.

Po dviejų dienų tas pats Molotovas pasirašė savitarpio pagalbos sutartį su Lietuva. Ko šia sutartimi ir Vilniaus grąžinimu sovietų siekta, nūdien visiškai aišku iš ką tik čia nupasakotosios įvykių eigos. Neapsiriko anuomet Lietuvos žmonės, tardami: „Vilnius — mūsų, Lietuva — rusų“.

1940 birželio 17 d., dviem dienom po ultimatumo Lietuvai, Molotovas sveikino Schulenburgą dėl vokiečių ginkluotųjų pajėgų „puikaus laimėjimo“, turėdamas minty Paryžiaus paėmimą, ir tuo pačiu painformavo apie Sovietų veiksmus Pabaltijo valstybėse. Šalia spaudoje paskelbtųjų pagrindų, jis pareiškė, kad „reikėjo padaryti galą visoms intrygoms, kuriomis Anglija ir Prancūzija bandė pasėti nesutarimą ir nepasitikėjimą tarp Vokietijos ir Sovietų Sąjungos Pabaltijo valstybėse“.

Dviejų grobikų susitarimu nulemtąjį Lietuvos ir kitų jos kaimynų likimą komunistiniai sluoksniai nūdien vaizduoja, kaip didžiausią geradarybę, vadina „socialistine revoliucija“. Istorinius faktus iškraipančių sovietinių aiškinimų nepastovumą vaizdžiai atskleidė latvis L. Schultz neseniai paskelbtoje studijoje „Konstitucinė raida Pabaltijo valstybėse nuo 1940 metų“.

(Bus daugiau)

LIETUVIS VOKIEČIŲ VETERINORIŲ KONGRESE

Rugsėjo 2-4 d. įvyko Miunchene šeštasis vokiečių veterinorių kongresas. Šalia italų, austrų, olandų ir pietų Afrikos atstovų dalyvavo jame garbės svečio titulu ir lietuvis Dr. B. Medžikauskas, kuris gyvena Austrijoje ir ten verčiasi veterinoriaus praktika. Dr. B. Medžikauskas yra pažįstamas kaip dosnus lietuviškos spaudos ir šiaip jau lietuviškų reikalų rėmėjas.

NAUJA PLOKŠTELĖ

Paminint 25 metų sukaktį populiarios Lietuviškų Vakaruškų radijo programos Čikagoje, kuriai ilgus metus vadovauja ponia Sophie Barcus, yra išleista gražiai duetų ir trio forma įdainuota lietuviškų liaudies dainų ir bažnytinių giesmių plokštelė, pavadinta „Sophie Barcus Radio Vakaruškininkės Dainuoja“. Tai ilgo grojimo 33⅓ greitumo nedūžtama hi-fi plokštelė, kurioje telpa pačios leidėjos įžangos žodis, 10 liaudies dainų, pritariant pianinui, 7 kalėdinės ir 3 velykinės giesmės, pritariant vargonams. Dainas ir giesmes išpildo Juzė Mileriūtė, Irena Kalėdinskaitė ir Aldona Barcus-Daukus, o pianinu ir vargonais palydi Genovaitė Aleksiūnaitė-Mitchell. Abiejų plokštelės pusių grojimo laikas 42 minutės. Šios įvairioms progoms pritaikintos plokštelės kaina yra 4 dol. 95 cent. Pašto persiuntimo išlaidoms padengti 55 centai. Platintojams duodama atitinkama nuolaida. Prašome atsiųsti pašto perlaidą 5.50 dol. vertės sekančiu adresu: ALBA RECORDS, 7159 S. Maplewood Ave., Chicago 29, Ill., USA.

NAUJAI GAUTA!

V. Ramonas — Miglotas rytas —14 šil. 8 p.
A. Maceina — Didžioji Padėjėja — 20 šil.
V. Alantas — Tarp dviejų gyvenimų — 33 šil.
M. Vaitkus Keturi Ganytojai — 14 š. 8 d.
Šventas Dieve — maldaknygė — 25 šil. 8 d.
A. Gustaitis — Algis Trakys ir taksiukas Šleivys — vaikams — 14 šil. 8 d.
Alšėnas — Maži žodžiai/Dideli darbai — 11šil. ir 7 šil. 4 d.
„Žalgirio mūšis“ (paveikslas) — 5 šil.
Sibire ranka parašyta maldaknygė lietuviškai, įrišta — 7 šil. 4 d., angliškai - lietuviškai — 3 šil. 9 d.
Ilgo grojimo plokštelės „Dainos iš Lietuvos“ — 43 šil. 6 d. „Per Lietuvą“ — 45š.

Rašyti:
DAINORA, 49, Thornton Ave, London, W.4

A. JONYNAS

PASKUTINĖ VAKARIENĖ

(SATYRINĖ APYSAKA)

15.

Vaišės buvo paruoštos didelėje rūmų salėje. Ilgi stalai ėjo dviem eilėm ir gale salės jungėsi gražiu puslankiu. Jie buvo gausiai nukrauti sumuštiniais, mišrainėmis, sausainiais. Net ir keli tortai puikavosi tarp sumuštinių ir mėsos kepsnių. Tik butelių nesimatė. Tur būt, juos įneš vėliau, žmonėms susėdus.

Bet ir vėliau butelių neatsirado. Vietoj jų aplink stalus pradėjo keliauti pilvoti ąsočiai su gintariniu grynų miežių alučiu. Tai itin atitiko šiandieninę viršininko nuotaiką. Jis pagyrė direktorių Jonaitį.

Bet kai jau buvo ištuštinta po keletą stiklinių miežinio, kai pradėjo rožėmis žydėti žmonių veideliai, viršininkas vėl pasilenkė prie Jonaičio ausies, juokais pakuždėjo:

O, žinai, niekai! Pilvas pilnas, o galva tuščia...

Direktorius suprato Bildžiaus užuominą. Jo veidu nuslinko nežymus apmaudo ir susirūpinimo debesėlis.

— Palaukite, draugas viršininke... Pereisime pas mane. Aš vengiu prie viso kolektyvo...

Tai taip pat buvo protinga. Bildžius pritariamai linktelėjo galva, suprasdamas, kad dideliame sambūvyje gali pasitaikyti visokių nekultūringų istorijų ir susirėmimų.

Bendroji vakarienė užtruko neilgai. Direktorius dar kartą padėkojo darbininkams už gerą darbą, viršininkui už aplankymą, ir svečiai ėmė skirstytis. Viršininkas ir vienas kitas artimiausias Jonaičio bendradarbis buvo pakviesti pas direktorių. Čia, direktoriaus bute, buvo numatyta ir nakvynė, nes viešbučių mūsų mažuose miesteliuose, kaip žinote, nebūna.

Naujoje aplinkoje Bildžius iš karto pasijuto laisviau. Dabar žmonių buvo nedaug, galėjai sutelkti į save visų jų dėmesį. Po miežinio alaus degtinė atrodė ir skanesnė ir stipresnė. Viršininkas pasakojo savo istorijas, plačiai kalbėjo apie rašomąją knygą, o visi kiti klausė jo taip atidžiai, kaip ir salėje, per iškilmingą susirinkimą. Tik viena erzino viršininką: šeimininkai labai nerangiai, tarsi nenoromis, kvietė išgerti. Praeidavo beveik pusvalandis, kol kas nors sugalvodavo pasiūlyti pajudinti taureles. Taip linksminantis, žinoma, galima vargti visą naktį ir nepasiekti jokių rezultatų. Tais momentais, kai Bildžius nutildavo, kambaryje įsivyraudavo nejauki tyla, ir šeimininkų, atrodo, tai visai nejaudino. Priekaišto negalėjai padaryti tik Jonaičio žmonai — smulkutei, lieknutei moterėlei, daugiau panašiai į paauglę mergaitę. Ji ne nusėdėdama sukosi aplinkui, krovė į svečių lėkšteles keptus viščiukus, kvepiančius kiaulienos griežinėlius, salotas, mišraines. Bildžius keletą kartų labai mandagiai siūlė Jonaitienei atsisėsti greta, pailsėti, buvo besiekiąs prievarta pasodinti, bet moteris liko ištikima šeimininkės pareigoms, atsisakydama net viršininko dėmesio. Vis dėlto vienos tylios valandėlės metu direktorius, matyti, suprato padėties nejaukumą. Jis užvedė dalykinę kalbą apie ūkio reikalus ir sunkumus, su kuriais tenka nuolatos susidurti ir kurių savo jėgomis negalima išspręsti. Bildžių tai galutinai pritrenkė. Jis visada tvirtindavo, kad negalima painioti tarnybinių reikalų su pasilinksminimais, nes tokiu atveju ir vieni ir kiti nukenčią. Bet negi įtikinsi visą pasaulį... Išsisukinėdamas, nutylėdamas, pajuokdamas arba pakišdamas kitą temą, jis bandė kaip nors atsikratyti nepageidaujamo pokalbio, bet ir direktorius ir bendradarbiai kibte jo įsikibo ir jokiu būdu nenorėjo paleisti. Atrodė, kad jie pasiryžę žūt būt dar šį vakarą baigti su visais sunkumais ir tikėjosi šiame žygyje reikšmingos ir lemiamos viršininko pagalbos. Apie taurelių kilnojimą buvo visiškai užmiršta.

Viršininkas stengėsi praleisti pro ausis įsisiūbavusių ūkio darbuotojų dalykines kalbas, šnekino šeimininkę, mirksėjo Algiui Trinkūnui, kuris sėdėjo apsnūdęs, nesurasdamas sau nei tinkamo darbo, nei kalbos. Viršininko nuomone, kaip tik Algis dabar turėjo parodyti iniciatyvą. Daugiau šioje kompanijoje nebuvo kuo pasikliauti.

Algis Trinkūnas suprato savo uždavinį teisingai. Žūt būt reikėjo išmušti pobūvio dalyvius iš nesibaigiančios kalbos apie ūkio reikalus. Po kelių mėginimų jam pagaliau pavyko patraukti Jonaičio bendradarbių dėmesį.

— Vyrai, — kreipėsi šoferis. — Išgeriame bent po taurelę, ir aš jums papasakosiu apie tokią respubliką, kokios jūs ir girdėti negirdėjote.

Nebelaukdamas šeimininkų raginimo, jis pripylė taureles.

— Išgeriame, išgeriame... Aš jau nebetveriu — taip noriu pasakoti...

Išgėręs savo taurelę, skubiai užkandęs, bijodamas, kad kas nors vėl nepradėtų reikalinių kalbų, Algis ėmė pasakoti:

— Aš, matot, esu tikrų tikriausias dzūkas. Gimiau ir užaugau didžiame Perlojos kaime, išsitiesusiame abipus Merkio. Tai šitoje Perlojoje po pirmojo pasaulinio karo, kai lietuviai turėjo muštis su lenkais, mes buvome sukūrę savo respubliką.

Algis pasakojo labai rimtai, visai nesijaudindamas dėl tos aplinkybės, kad kiekvienam klausytojui buvo aišku, jog jaunutis Bildžiaus šoferis anais metais dar ir nesiruošė ateit į šį pasaulį. Jis buvęs tikras tų įvykių dalyvis.

— Sukūrėme savo respubliką. Toks mužikėlis buvo prezidentu išrinktas. Gyvename sau atskirai: nei lietuvių, nei lenkų neįsileidžiame... O kaip juos įsileisi, kad ir vieni ir kiti, atėję kaiman, plėšia kaip pasiutę. Vieni ateina, kiti išeina, kiti ateina— anie išeina. Taip ir stumdosi be jokios tvarkos. Ne, sakom, mes jau geriau būsime atskira respublika, — nei vienų, nei kitų nepripažinsime. Savo antspaudo neturėjome, tai iš parapijos atėmėme. Dedam tą antspaudą ant visokių popierių ir — tvarka! Tik neilgai mes taip gyvenome: atėjo lenkai — iššaudė pusę kaimo, atėjo lietuviai — kitą pusę iššaudė. Likome mes tik maži vaikai ir bobos. Nebėra kas daryti... Paklėkėme rankas ir pasidavėme.

Klausytojų juokas sukėlė Algiui naują entuziazmą. Jis vėl pripylė taureles, pasiūlė tostą už Perlojos respubliką, neduodamas kitiems įsiterpti, pasakojo toliau:

— Bet buvo pas mus toks šnipas: Antanas Rickus. Tai jis ir lietuviams ir lenkams kenkė. Gudrus tas Rickus buvo — ir vagis, ir šnipas, ir daktaras. Tikrai, tikrai... Kai mano motina mirė, tai jį buvo parvežę gydyti.

Algis stengėsi net nešyptelėti, išplėtęs akis, žiūrėjo viešiems tiesiog į veidus, tarsi nesuprasdamas, ko čia žmonės juokiasi.

— Reikia, būdavo, tam Rickui perduoti lenkams žinias, tai jis pątyliukais, patyliukais prislenka prie Merkio, prisėlina prie mūsų sargybinio, ištraukia iš jo rankų šautuvą ir neša į krūmus. Kol sargybinis subėgioja savo šautuvo, kol sugrįžta atgal, Rickus, žiūrėk, jau kitame krante. Papūsk jam...

Iš lengvos Trinkūno rankos teko išgerti ir už nesugaunamą šnipą Rickų. Dabar jau visų svečių veideliai kaito, akys pradėjo blizgėti. Tik šeimininkai vis dar tebebuvo santūrūs. Tiesa, šoferio pasakojimas paveikė ir juos: Jonaitis turėjo pakuždėti žmonai, kad degtinės jau beveik nebelikę ir kad reikią kaip nors papildyti atsargas. Ne patogu apsikiaulinti prieš viršininką, akimis tyrinėjantį stalą.

O Algis tęsė toliau:

— Po tų visų karų nutarėme mes pastatyti Perlojoje paminklą Vytautui Didžiajam. Pastatėme didelį, gražų. Stovėjo mūsų Vytautas, atsigręžęs į lenkus ir taip smagiai ant jų užsimojęs kardu, kad lenkų ponai iš karto persigando. Gražumu prašė mus, kad tą baisų kardą kaip nors nuimtume. Kas mums — žmonės gražumu prašo — galima ir paklausyti... Nuėmėme mes tą kardą ir priglaudėme Vytautui prie šlaunies.

Negerti už Vytautą Didįjį būtų visiškai nepatogu. Po šios taurelės ir Jonas Bildžius nebegalėjo tylėti. Perdaug jau didelio dėmesio buvo susilaukęs Algis. Vis dėlto ne šoferis, o jis, viršininkas, čia buvo pagrindinis svečias. Vieno po kitos praplaukė istorijos apie „moterų klausimą“ ir apie visų bučiuojamą pušį gimtajame šilelyje, ir apie didelę knygą, kurią Jonas Bildžius jau įpusėjęs rašyti ir būtinai pabaigsiąs, kai tik ministras jį išleisiąs bent pusei dienos į archyvus... Grįždamas į dabartį, viršininkas pasiūlė tostą už šeimininkę, ta pačia proga pareikšdamas apgailestavimą dėl šeimininkės liesumo. Matyti, čia kaltas esąs jos vyras...

(Bus daugiau)

Tarptautinio istorikų kongreso paraštėje

Stockholmo universiteto rūmuose rugpiūčio 21-28 vyko XI Tarptautinis istorijos mokslų kongresas. Jame dalyvavo daugiau kaip tūkstantis įvairių pasaulio kraštų mokslininkų ir mokslo mėgėjų. Oficialiai jie atstovavo 50-čiai valstybių, tačiau tiek sovietų, tiek vakariečių istorikų tarpe buvo visa eilė pavergtųjų tautų atstovų. Tik nežinia dėl kokių priežasčių buvo neleista kongrese dalyvauti nė vienam istorikui iš pavergtosios Lietuvos. Nors sovietų delegacija siekė pusšimtį, joje vyravo rusai. Tarp jų, išskyrus du armėnus, buvo tik po vieną atstovą iš šių respublikų: Estijos, Latvijos, Gudijos, Ukrainos, Moldavijos, Gruzijos, Turkmėstano, Kirgizijos ir Azerbaidžano.

Ir šį kartą, kaip X-me istorikų kongrese Romoje, Lietuvai atstovavo mūsų įžymusis istorikas prof. Z. Ivinskis, oficialiai įrašytas Šv. Sosto sąraše. Švedijos kongreso dalyvių sąraše buvo Dr. K. Čeginskas, o Prancūzijos — Dr. Deveikė-Navakienė (dėl susidėjusių aplinkybių neatvykusi). Be to, kongreso darbus iš arti stebėjo Dr. J. Lingis, lietuvių kalbos lektorius Stockholmo ir Uppsalos universitetuose, ir arch. J. Pajaujis, ŠLB pirmininkas. Kongrese dalyvavusiems lietuviams malonią staigmeną padarę iš Lietuvos kilęs ir lietuviškai kalbėti neužmiršęs karaimų istorikas p. Szyszman iš Paryžiaus.

PROF. IVINSKIO PASKAITA APIE SENOVĖS LIETUVĄ

Kongreso darbai vyko penkiomis lygiagretėmis sesijomis, kuriose perskaityta apie pusantro šimto pranešimų istorijos mokslų metodikos ir įvairių kraštų bei laikų praeities klausimais. Po kiekvieno pranešimo buvo skiriamas ribotas laikas diskusijoms. Visa eilė tarptautinių istorikų komisijų posėdžiavo dar prieš oficialią kongreso pradžią rugpiūčio 17-20 d.d.

Tarptautinės slaviškųjų studijų komisijos posėdžiai vyko seniausiame Švedijos universitetiniame mieste Uppsaloje. Čia VIII.17 prof. Ivinskis skaitė vokiečių kalba pranešimą „Lotyniškojo ir graikiškojo prado kovos reikšmė Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštijoje". Tris ketvirčius valandos trukusioje paskaitoje prof. Ivinskis pirmiausia sukritikavo rusų nacionalistų istorikų 19 a. antroje pusėje išplatintą pažiūrą, kad senoji Vilniaus kunigaikštija buvusi lietuvių-rusų valstybė su vyraujančiu rusų-stačiatikių pradu. Juk kaip tik rusų istorikas M. Liubavskis. pirmasis nuodugniai nagrinėjęs Lietuvos Metriką, iš šaltinių nustatė, jog lietuvių sritys anuomet buvusios tirščiau apgyventos.

Gvildendamas daug sudėtingesnius senosios Lietuvos valstybės religinius vidaus santykius, prof. Ivinskis iškėlė klausimą, kodėl lietuviai, tie paskutiniai Europos pagonys, nepriėmė graikiškosios krikščionybės, nors ją artimai pažino, o jos priėmimas būtų padėjęs suvienyti daugialypę valstybę bent tikybiniu požiūriu. Atsakymo ieškotina ano meto politinėje situacijoje, kuri apsprendusi krikščionybės priėmimą. Lietuviai turėjo prisiimti tą krikščionybės lytį, kurią nuo Lietuvos valstybės pradžios siekė jėga primesti vokiečių ordinas Livonijoje ir Prūsuose. Taipgi didelės reikšmės turėjęs lietuvių konservatyvumas, kurį profesorius laiko motininės (matriarchato) santvarkos atspindžiu. Rytų Bažnyčia senojoj Lietuvos valstybėj turėjo seną tradiciją ir buvo giliai įleidusi šaknis. Ji pradėta spausti tik po to, kai ji pati, pabūgusi naujai įvestosios romėniškosios tikybos, reakcijos būdu suaktyvėjo.

Prof. Ivinskio paskaita sukėlė gyvo dėmesio ypač lenkų ir vokiečių istorikų sluoksniuose. Įdomu, jog prie jos visai nekibo sovietų istorikai, kurie šiaip aštriai kritikavo vakariečių, ypač emigrantų, min tis. Lietuvos vardas ir praeitis buvo minimi ir kituose slaviškųjų studijų komisijos pranešimuose (lenkų istorikų O. Haleckio, M. Kukielio, ukrainiečio N. Čubaty).

LAISVŲJŲ ISTORIKŲ VEIKLUMAS

Visose diskusijose sovietų istorikai pasirodė labai „šnekūs" ir uoliai išnaudojo kai kurių pirmininkaujančių pernelyg perdėtą jiems nuolaidumą, leidžiant peržengti nustatytą laiko ribą. Juo labiau tad tenka džiaugtis laisvųjų istorikų veiklumu. Bene pajėgiausiai kongreso darbuose reiškėsi ukrainiečiai ir lenkai.

Švedų draugijos už laisvą Lenkiją rūpesčiu Stockholmo Aukštojoje technikos mokykloje kongreso proga buvo surengtas lenkų istorikų vakaras, dalyvaujant kviestiniams svečiams, jų tarpe ir lietuviams. Fordhamo un-to prof. O. Halecki su jam būdingu erudito gilumu ir patrauklumu supažindino su artėjančia lenkų tautos krikšto tūkstančio metų sukaktimi. Buvęs gen. Sikorskio vyriausybės narys karo metu ats. gen. M. Kukiel nušvietė nūdienę lenkų istorikų padėtį. Pavergtame krašte jiems lemta būti tik „antros rūšies rusų mokslininkais". Jiems neleidžiama nagrinėti jungtinės Lenkijos-Lietuvos valstybės praeities. Visos praeities kovos su Rusija, net su Jonu Žiauriuoju, turi būti laikomos „reakcinėmis", kai tų pačių laikmečių karai su vokiečiais ir turkais vadinami „pažangiais". Iškreiptą istorijos vaizdą mėgina atitaisyti išeivijos istorikai, susispietę apie gen. Sikorskio vardo institutą, kuris veikia Londone nuo 1944 metų. Šis institutas baigia paruošti spaudai dvitomį sovietų-lenkų santykių dokumentų rinkinį, kurio pasirodymo su įdomumu laukiama ir lietuvių sluoksniuose.

Šitas kongresas parodė, jog kol kas Lietuvos atstovavimą tarptautinėje plotmėje gali užtikrinti tik laisvajame pasaulyje esančios jėgos. Šita galimybė yra drauge įpareigojimas lietuviškajai visuomenei skirti daugiau dėmesio šios rūšies veiklai. Gražų pavyzdį tokia prasme davė LLK, parėmęs prof. Ivinskio kelionę Švedijon.

J. Vidzgiris (ELI)

— D. Britanijoje neseniai mirusi rusų caro sesuo Ksenija paliko turto už 119.467 svarus (įpėdiniai turės sumokėti 58.870 svarų mokesčių).

KUR GLŪDI MŪSŲ STIPRYBĖS ŠALTINIS

Dr. J. Grinius paskaitos, skaitytos Tautos šventės minėjime Miunchene, santrauka.

PLB Miuncheno apyl. Valdyba rugsėjo 10 d. Tautos šventės minėjimą suruošė Ludwigsfeldo lietuvių kolonijoje. Minėjimą atidarė Miuncheno apyl. pirmininkas kun. J. Tautkevičius, trumpame savo žodyje iškeldamas šios šventės prasmę. Po atidarymo, sugiedojus Tautos himną, Dr. J. Grinius skaitė paskaitą tema „Lietuvių stiprybės istoriniai pagrindai", kurios santrauką čia ir pateikiame.

Prelegentas savo gilių minčių paskaitoje peržvelgė Lietuvos istoriją nuo kunigaikščių laikų iki šiol, nurodydamas eilę mūsų tautos tragiškų laikotarpių, kada išsilaikyti jau nebuvo jokios vilties, tačiau Lietuva vis tiek nežuvo.

Kovos su ordinu atrodė beviltiškos, tačiau Lietuva vis tiek kovojo ir kovą laimėjo. Dar beviltiškesnė padėtis atrodė tuomet, kai rusai carai uždraudė lietuvių kalbą, tačiau ir čia, vysk. M. Valančiaus perspėti, nelygią kovą lietuviai prieš Rusijos milžiną laimėjo, nors tą kovą vedė paprasčiausi žmonės, ne kokios organizacijos. Sve timiesiems tokia kova atrodė lyg koks lietuvių pamišimas, tačiau ji atnešė Lietuvai pergalę. Kur to pasisekimo priežastis? Viena iš tų priežasčių yra lietuvių atkaklumas kovoti ir beviltiškiausioje būklėje. Tai yra kelrodis ir mums šiais laikais kovoje prieš komunizmą! Pavergtoje Lietuvoje ir Sibiro tremtyje šis atkaklumas rodomas pakankamai. Bet kaip yra su mumis Vakaruose? Ar esame pakankamai atkaklūs, ar tikime savo tautos idealams ir teisėms?

Dr. J. Grinius tolimesnėje savo paskaitos dalyje, paminėjęs pakantos reikšmę lietuvių stiprybei, iškėlė lietuvišką liaudies kultūrą, kuri taipgi prisidėjo Lietuvai išgelbėti nuo žlugimo.

Daug prisidėjo tautos istorijos pažinimas. Po sukilimo 1863 m. ir spaudą atgavus lietuviai labai išplėtė kultūrinį gyvenimą ir tai, pagal sąlygas, gal net labiausiai visoj mūsų istorijoj. Šitai didele dalimi privedė ir prie Lietuvos nepriklausomybės atgavimo 1918 metais.

Demokratinė kultūra, nors turi ir ydų, yra taip pat svarbus veiksnys lietuvių stiprybei. Lietuviai Vakaruose demokratinę kultūrą puoselėja, išlaikydami, pvz., kad ir mokslo įstaigas, gimnazijas ir kt. savo laisvomis aukomis.

Tautą ypač stiprina aukštas dorovinis lygis, šeimos tvirtumas, — moralinė kultūra. Lietuvių dorovinis gyvenimas stovėjo aukštai jau anuomet, kunigaikščių laikais. Ir baudžiavos metu baudžiauninkai išliko šeimose labai tvirti, kas taip pat išlaikė lietuvių tautą stiprią. Lietuvių tautoje ypač gerbiama motina. Ir visos šeimos tamprus bendradarbiavimas išsilaikė iki šiol. Broliai-seserys tarpusavyje visad gelbsti silpnesniems, labiau vargstantiems. Gelbsti ir kitiems savo tautiečiams — gimi nėms ir pažįstamiems. Dorovinis lygis ir šitokie tamprūs tarpusavio santykiai buvo ir yra didžioji paspirtis kovoje su priešais. Kol toks mūsų stiprumas pasireikš krašte ir tremtyje, tol Lietuva pajėgs atsispirti pavergėjams.

Lietuvių kultūra kai kuriais atvejais buvo žemesnė už mūsų kaimynų. Tačiau mūsų dorovinė kultūra buvo aukštesnė už kitų. Lietuvių aukštą dorovę patvirtina ir tautoje labai giliai įaugęs skaistumo simbolis rūta, kaip jokiam kitam krašte.

Lietuvių geraširdiškumas bei artimo meilės darbai irgi yra mūsų stiprybės ženklas. Šitai mus ypač iškelia kaimynų tarpe, ką patvirtina savo gausiais atsiliepimais ir padėkomis tūkstančiai vokiečių, kuriuos lietuviai išgelbėjo nuo bado 1945-50 m. Tokie artimo meilės darbai daugiau padarė neigrūvos mokslo veikalų. Nepaprastas lietuvių dorovinis bruožas pasireiškia ir Sibire. Lietuvių tarpe ten nėra nusižudėlių, kaip kad būna dažnas reiškinys kitose tautybėse. Maldaknygę Sibire sukūrė ir parašė tik lietuviai ir jokia kita tautybė. Nepaprastas ten lietuvių tarpusavio solidarumas.

Visa tai yra kelrodis ir mums Vakaruose. Dorovinė kultūra, nors ji tiesiogiai nepastebima, šildo, patraukia, stiprina ir duoda gyvybės. Ne visi mes galime būti mokslininkais, bet visi galime būti aukštos dorovės, mylėti artimą, padėti gerais darbais ypačiai saviesiems. Visi galime būti ištikimi savo šeimai, savo tautai ir Dievui! Šitiems pagrindams turime išlikti ištikimi visi, kur mes bebūtume.

Po paskaitos įvyko visų minėjimo dalyvių nuoširdus tarpusavio pobūvis prie bendrų stalų, dažnai lietuviškoms dainoms beskambant.

M. Musteikis (ELI)

Mokyklinio inventoriaus gamyba

(E) Tarybinės kontrolės komisija, patikrinusi aštuoniuose rajonuose mokyklinių suolų gamybą ir kokybę, rado, kad Biržų, Klaipėdos, Molėtų, Raseinių, Telšių ir Ukmergės rajonų mokyklų suolai buvo gaminami blogi, dauguma jų neatitikdavo nustatytų reikalavimų. Ypač blogai suolų gamyba buvo suorganizuota Biržų ir Raseinių rajonuose. Biržuose pagaminti 1959 m. suolai pasirodė esą reikalingi kapitalinio ar vidutinio remonto.

Sportiniai medaliai

(TRUMPAS XVII OLIMPIADOS PIŪVIS)

Rugsėjo 12 d. pasibaigė Romoje 17-ji Olimpiada, užgeso iš Graikijos atneštoji ugnis, nusileido 85 valstybių vėliavos. Tik po ketverių metų Tokio, — Japonijos sostinėje, pasikartos tos pačios iškilmės, iš visų penkių žemynų vėl bus atsiųsti geriausi sportininkai pademonstruoti pasauliui savo fizinių jėgų.

17-ji Olimpiada buvo atidaryta rugsėjo 25 d. Atidarė pats Italijos prezidentas Gronchi. Šv. Tėvas Jonas XXIII, sveikindamas sportininkus, pasakė kalbą. Atidaryme dalyvavo 108.000 žmonių ir 6000 sportininkų. Per tris savaites pasiekta daug pasaulinių rekordų. Aukso, sidabro ir bronzos medalais apdovanota 140 sportininkų, kurie, laimėtami medalius, atnešė savo valstybėms didelę garbę. Tris savaites Romos sienos girdėjo žymiausiems sportininkams keliamąsias ovacijas, prie pakeltų vėliavų skambėjo tų valstybių tautiniai himnai.

Olimpiada pasibaigė, bet dar ilgai apie ją bus kalbama ir rašoma, nes yra apie ką pakalbėti ir parašyti. Nors Lietuva, Latvija ir Estija, kaip atskiros valstybės, nefigūravo, bet Olimpiadoje dalyvavo visas būrys pabaltiečių sportininkų, kurie buvo atvežti Sovietų Sąjungos ir už raudonąją vėliavą liejo savo prakaitą.

Didieji ir mažieji

Kai pasižiūri į atskirų valstybių sportininkų laimėjimus, suskaitai jų medalius, atrodo, kad juo didesnė valstybė, juo turtingesnė sportininkais. Taip nėra. Šioje Olimpiadoje medalių ir taškų skaičiumi išsilygiavo ir pirmąsias vietas užėmė: 1. Sovietų S-ga su 43 aukso medaliais, 29 sidabro ir 31 bronzos; 2. JAV su 34 aukso, 21 sid. ir 16 bronzos; 3. Vokietija su 12 aukso, 19 sidabro ir 11 bronzos; 4. Italija su 13 aukso, 10 sidabro ir 13 bronzos. Oficialus įvertinimas taškais toks: Sov. Sąjunga — 752.2, JAV — 559, Vokietija — 313, Italija — 260 ir t.t. Visa eilė didžiųjų valstybių sportininkų nelaimėjo nė vieno aukso medalio. Pvz., Prancūzija, Brazilija, Indija, Ispanija ir kiti didesni kraštai. Tuo tarpu daug mažesnės valstybės pralenkė didesniąsias, pvz., Vengrija, Rumunija, Suomija, Švedija, Naujoji Zelandija.

Tenka daryti išvadą, kad sportininkai gimsta ne tautos kūne, bet jos dvasioje. Pavyzdžiui, Vokietija. Po karo ji buvo visiškai sugriauta. Per 15 metų jai teko atsistoti vėl ant kojų. Per tuos kelioliką metų visi buvo įsijungę į atstatymo darbus, o sportinis gyvenimas tik vegetavo. O, štai Olimpiadoje Vokietija atsidūrė trečioje vietoje, šalia didžiųjų milžinų —Sov. S-gos ir JAV. Nenoromis kyla klausimas: ar Lietuva, jei šiandien būtų buvusi laisva, ar būtų laimėjusi nors vieną aukso medalį?

Turėjo būti daugiau vėliavų...

Sovietų S-gos sportininkai parsivežė 103 medalius. Kultūringasis pasaulis bolševikams garbės nepavydi, bet ir visu 100 procentų nepripažįsta. Po bolševikų vėliava kovojo lietuviai, latviai, estai —laimėjo jie keletą medalių. Tamara Press — estė — už rutulio metimą apdovanota aukso medaliu ir už diską sidabro; Irma Press, irgi estė, gavo aukso medalį už 80 m. bėgimą; Elvin Ozolina — latvė —apdovanota sidabro med. už 4x100. Keturi latviai krepšininkai dalyvavo ir gavo sidabro medalius. Lietuvė Kalėdienė už ietį apdovanota bronzos medaliu. Janis ir Liza Konrads (plaukė už Australiją) — latviai — laimėjo 4 medalius. Dalyvavo dar daugiau pabaltiečių, kurie laimėjo medalių. Ir tų kelių užtenka su sidaryti išvadai, kad Pabaltijo valstybės būtų pralenkusios Prancūziją, Indiją ir eilę kitų valstybių sportininkų. Joachim Neader iš Romos rašė: „Olimpiadoje pasirodė daug naujų valstybių sportininkų — juodukų. Jau keliolika metų nebesirodo lietuviai, latviai ir estai. Jie šiandien sportuoja kaip „rusai", nes jų valstybės užimtos svetimų. Romoje turėjo plevėsuoti ne 85, bet 88 vėliavos—Lietuvos, Latvijos ir Estijos".

Žymesnieji sportininkai

Iš 6000 sportininkų tik 140 pasipuošė medaliais. Ne visi jų lygūs. Geriausių suskaičiuota tik 10. Juos čia trumpai paminėsiu, nes jie tikrai yra ne paprasti sportininkai, bet sporto genijai; jie ne iš Sov. Sąjungos ar Amerikos, bet iš viso Žemės rutulio subėgo į Romą.

1) Otis Davis, bėgikas, 28 metų, studentas iš Los Angeles. Apdovanotas aukso medaliu už pasiektąjį pasaulinį rekordą, perbėgdamas 400 metrų. Jis šį atstumą taip lengvai prabėgo, lyg būtų tortą perpiovęs.

2) Johnson, dešimtkovės čempionas, 26 metų, studentas iš Los Angeles, atvykęs į Romą su pasauliniu rekordu, buvo vienas iš geriausių atletų.

3) Takashi Ono, gimnastas, 26 metų, japonas. Laimėjo 3 aukso, 1 sid. ir 2 bronzos medalius. Tai Japonijos žvaigždė.

4) Giardoni, dviratininkas, italas, laimėjęs 2 aukso medalius. Šis sportininkas du kartus vos nepasivėlino pradedant lenktynes. Mat, jis bėgdavo į savo palapinę pasimelsti.

5) Armin Hary, bėgikas, 23 metų, iš Frankfurto. Romoje pasipuošė 2 aukso medaliais. Apie jį reikia pakalbėti daugiau, nes jis šiandien laikomas greičiausiu pasaulyje žmogumi — atletų karalium.

Viso pasaulio geriausių bėgikų buvo svajota ir siekta 100 metrų prabėgti per 10 sekundžių. Nedaug —vos 0.1 sekundės trūko, bet... nuo 1956 metų niekas tos dalelės sekundės nenugalėjo. Tik š.m. birželio mėn. Ziuriche Armin Hary pasiekė tą garbę ir sporto pasaulyje sukėlė didelę sensaciją.

Iki 1884 m. pasaulinis rekordas buvo sustojęs ties 11.25 sek. Po 7 metų garsus bėgikas amerikietis Cary prabėgo 100 m. per 10.8 sek. 1906 m. švedas Lingberg sukorė per 10.6 sek. 1932 m. vokietis Jonaht perbėgo per 10.3. Tais pačiais metais amerikietis Metealfe pagerino iki 10.2. Tą patį pakartojo 1954 m. Fuetterer, 1957 m. — Germar ir 1956 m. — Armin Hary. Berlyno Olimp. metu, William 100 m. perbėgo per 10.1. Šį rekordą pakartojo amerikiečiai: Murchison, King, Morton ir Tidwell.

Romoje Hary prabėgo 100 m. per 10.2 s. Dėl didelio karščio ir kojos skausmo jis neįstengė pakartoti, ką buvo įvykdęs Ziuriche.

6) Ingrid Kraemer, 17 metų vokietė, kūno kultūros studentė iš Dresdeno. Ji už savo fantastiškus šokimus nuo 3 ir nuo 10 metrų apdovanota 2 aukso medaliais.

7) Vilma Rudolf, 20 metų negrė iš JAV, laimėjo 3 aukso medalius už bėgimą 100, 200 ir 4x100 m. Jos bėgimai buvo aukščiau žmogiškumo ir per kieti moteriškei. Ji pasiekė pasaulinį rekordą, drauge parodydama lengą ir gyvą bėgimą. Olandijos karalienė Julijona ją asmeniškai aplankė ir įteikė gėlių.

8) Raimondo d'Inzeo, raitininkas, pulkininkas, 35 metų, italas. Jis savo jojimu sukėlė raitininkų tarpe dideles diskusijas; išėjo ne tik nugalėtoju, bet naujos raitininkų mokyklos pradininku pasaulyje.

9) Herb Elliot, bėgikas, 22 metų, iš Australijos. Jis prabėgo 1500 m. nepaprastu greičiu ir pasiekė fantastiško pasaulinio rekordo.

10) Juril Vlasov, sunkumų kilnotojas, 24 metų, kapitonas iš Leningrado. Romoje pasiekė negirdėtą rekordą: per trikovą užštampavo 537.5 kg., gaudamas aukso medalį ir stipriausio vyro vardą pasaulyje.

Iš 600 atsivežtųjų rusų sportininkų, šis vienas buvo pats žymiausias fenomenas.

Baigiant tenka paminėti, kad Olimpiada italams davė apie 2.5 mil. dolerių nuostolių. Olimpiados metu mirė jaunas Danijos dviratininkas Jensen. Per visą laiką susirgo bei buvo sužeisti 2236, saulės smūgio paliesti 200.

J. J-nis

LAISVĖS ŽIEDAI

VAIKINAI

E. Kisjokai

Aštuoniasdešimt paauglių berniukų gynė mokyklos rūmus Homok gatvėje. Kiekviename smarkiai apgriauto namo lange lindėjo berniukai ir šaudė. O jų salvės neleido prasiveržti rusams. Šaudmenų atsargos baigėsi, o tuo metu šarvuotas automobilis pasirodė gatvės gale. Vyriausias berniukas davė įsakymus:

— Dėmesio! Mes negalime eiti pirmyn. Bėkit atgal, šokit per tvorą ir išnykit iš čia! Jūs galit įstoti į kitą kovos grupę ir ten būsit labai reikalingi. Aš liksiu čia ir šaudysiu, kad rusai nepastebėtų jūsų pasitraukimo.

Jie visi protestavo, bet septyniolikmetis, jau užaugęs vyras, balsiai šaukė:

— Nebūkit vaikiški ir nedarykit kvailysčių. Jūs galit kovoti kur nors kitur, o čia tik žūsit, nors ir garbinga mirtimi. Tokiai mirčiai čia nėra jokio pagrindo. Pradėt!.. viens... du...

Vienas šešiolkmetis atėjo ir tvirtai pasakė, kad jis taip pat liksiąs čia, idant galėtų pridengti kitų pasitraukimą. Visi turi tuč tuojau bėgti, nes ateinantieji rusai ras čia besiginčijančius.

Jie buvo susimetę tarp apgriuvusių sienų ir akmens gabalų, pro kuriuos pūtė šaltokas vėjas. Ginčas tęsėsi tik keletą sekundžių. Jie buvo įpykę, tačiau valdėsi, kaip suaugę vyrai, nors kažkas nepaprasta bangavo jų krūtinėse.

Septyniolikmetis šaltu įsakmiu mostu įsako dengti ištikimuosius draugus. Šie du skubiai šoko prie lango ir pradėjo šaudyti į besiartinančius rusus. Visi kiti pradėjo skubiai lįsti lauk. Šie du mirs, kad anų gyvybes galėtų išsaugoti tautai.

Kai jie ginčijosi dėl pasitraukimo galimybių, tuo metu rusų kareiviai pasiekė mokyklos duris, nekreipdami dėmesio į atskirus šūvius. Stambaus sudėjimo, stambių kaulų veidu ir dramblio laikysena rusas karininkas su keturiais kareiviais įbėgo į mokyklos rūmų griuvėsius ir nustebęs dairėsi. Jie ieškojo vaikų, kurie tik prieš keletą akimirksnių šaudė tokia taiklia naikinančia ugnimi.

— Kur kiti? — nervingai rėkė karininkas.

— Čia esam mudu tik du, — atsakė vyresnysis berniukas, kuris greičiau rado tinkamą rusui atsakymą.

— O kur kiti?

— Čia nėra daugiau... tik mudu du.

— Nedarykite kvailysčių, jūs, biaurybės! Į mus šaudė pro kiekvieną langą. Kur jie?

— Mudu tik du...

Berniukai lūkuriavo kol rusai į juodu ištiesė šautuvus.

— Gal jau jie pasiekė Tkampą. Ten yra Timar būrys, ir jie prisijungs prie anų. Visi sepyniasdešimt aštuoni jau bus ištrūkę?! Dabar mums vis tiek, jei ir sušaudysite mus, jūs, sovietų kiaulės... Jūs galite užmušt mudu dabar... Jūs rusiškos atmatos, šliužai... klastingi, purvini... Jūs galite dabar ateiti su visais savo ginklais. Ko jūs laukiat? Baikite greičiau, kol dar mudu ne spiovėva jums į veidus. Mudu mirsiva, kaip miršta kariai...

Bet padėtis suko kita kryptimi. Sovietų karininkas žengė pirmyn, ir jo lėta laikysena atkreipė vaikų dėmesį. Jis milžiniška letena patapšnojo berniukui per petį, ir jo šviesiai mėlynų akių mirksnyje buvo galima įžiūrėti:

— Charašo.

Berniukai pakėlė galvas aukštyn, o karininkas pakartojo:

— Charašo. Jūs puikiai atlikote savo darbą, — ir nusisuko į savo keturis kareivius.

— Matote? Tuodu vaikai apsaugojo kitus. Anie pabėgo, o juodu pasiryžo išgelbėti juos. Čia mažų mažiausia buvo jų šimtinė, o gal net ir daugiau... gal visa mokykla?!.. Ir šiuodu pasiėmė visą atsakomybę. Tokie yra vengrai... Ar jūs matote juos?.. Gerai įsižiūrėkite į juos... Charašo. Labai gerai, vaikai. Duok man paspausti tavo ranką, vaikine.

Karininkas ištiesė didelę raukšlėtą dešinę ranką, bet nė vienas berniukų nepajudėjo. Abu stovėjo tvirtai išsitempę ir tiesiai žiūrėjo jam į akis. Jo veidu prabėgo įsiutimas, ir stambios mėsingos lūpos pradėjo virpėti pykčiu. Tačiau staiga jo veidas pralaivėjo, ir jis paplojo berniukams per nugarą.

— Cha, cha, cha... Tai labai gerai. Jūs nesisveikinate su savo priešu, eh?!

Karininkas vėl nusisuko į savo vyrus.

— Jūs galite pasimokyti iš vengrų, net ir iš vaikų.

Jis atidžiai žvalgėsi po klasę: žiūrinėjo į sutrūkusias sienas, nešvarias lubas, grindis ir ant vąšų kabančias duris. Jis nuėjo prie lango, pro kurį berniukai šaudė; pasviro per slenkstį ir stebėjo tuodu berniukus. O šiuodu stovėjo ramiai ir laukė... laukė savo likimo. Karininkas ilgai žiūrėjo į juodu, jo veidas surimtėjo, ir jis staiga sumurmėjo:

— Ko jūs čia stovit? Lauk! Eikit pas anuos. Kareiviai, palydėkite šiuodu niekadėjus toliau nuo namų. Nedarykite jiedviem jokios žalos. Ar suprantate?

Jis staugė, kaip liūtas, ir jo akyse žaibavo pašėlimas. Tik niekas nežinojo, kas jį taip supykdė: ar vengrai, ar karas, ar ne malonus ir visai pakrikęs pasaulis.

Vertė J. Girdys

Europos Lietuvių Kronika

ATSILYGINKITE SKOLAS !

Iš „Europos Lietuvio“ matyti, kad Lietuvių Namų B-vę spaudžia didelės bėdos.

O kaip žinote, ta Bendrovė yra „Europos Lietuvio“ leidėja.

Taigi turėkite bent truputį sąžinės visi tie, kurie skaitote „Europos Lietuvį“ ir neatsilyginate už jį. Kas neatsilygina, dar giliau murdo Bendrovę į bėdas.

Sunku patikėti, kad noro sąmoningai skandinti Bendrovę turėtų „Europos Lietuvio“ skaitytojai.

Bet atsilyginkite skolas, kad negalėtų kilti joks įtarimas.

MŪSŲ RĖMĖJAI

Gavęs naują Nidos Knygų Klubo išleistą leidinį, A. Naujokaitis atsiuntė 2 svarus, nors yra jau apsimokėjęs priekin.

Atsilygindami už knygas ir Rinktines, priedo yra pridėję A. Rasys 5 šil., V. Imbrasas ir M. Balčiūnas po 2.6 šil. ir V. Paliuškevičius 1.6 šil.

LONDONAS

DBLS CENTRO ŽINIOS

Paskolų Vajus. Šią savaitę gauti pasižadėjimai paskolai suteikti iš šių asmenų: K. Jurka — 100 sv. ir J. Lūža — 100 sv.

Kaip jau anksčiau buvo skelbta, paskolos vajus numatomas baigti spalio 3 d., todėl dar kartą kreipiamės į lietuviškąją visuomenę, kad asmenys, galintieji suteikti paskolą Lietuvių Namų B-vei, nedelsdami užpildytų pasižadėjimų formas ir prisiųstų į centrą. Pakartotinai pabrėžiame, kad nuo Paskolos Vajaus pasisekimo priklausys tolimesnė Lietuvių Namų B-vės veikla ir ateitis. Paskolinkite tiek, kiek kas galite.

* * *

Rugsėjo 24 d. Nottinghame įvyko akcininkų susirinkimas, kuriame buvo svarstomi LNB-vės reikalai. Po šio susirinkimo buvo Rugsėjo 8-tosios minėjimas. Šia proga Nottinghamo skyrių aplankė LNB ir DBLS sekretorius A. Pranskūnas.

* * *

Rugsėjo 25 d. Londone išvykstančiam į Romą kun. P. Daukniui buvo surengtos išleistuvės. Dalyvavo apie 100 asmenų. Taip pat šiose išleistuvėse dalyvavo Min. B.K. Balutis, Pasiuntinybės Patarėjas V. Balickas, DBLS Valdybos nariai, Wolverhamptono Sk. pirm. Narbutas su ponia ir iš Ketteringo p.p. Bakaičiai ir kitų lietuviškų organizacijų atstovai.

* * *

Nuo rugpiūčio 8 d. į DBLS Centrinį iždą yra įmokėtos šitokios sumos: 1. Solidarumo mokestis — Rochdale Sk. 22.3.3, Centrinis Sk. 20.8.0; 2. Aukos Vasario 16 Gimnazijai — Liet. Moterų Sambūris „Dainava“ 7.0.0, P. Vičas 5.0.0.

BRADFORDAS

ŽALGIRIO MŪŠIO LAIMĖJIMAS

Kai mes sugebame ką nors gražaus ir didingo surengti, man atrodo, verta nors ir pavėluotai viešai pasidžiaugti.

Bradfordo lietuviai, energingai judinami Žalgirio mūšio sukakties paminėjimo organizacinio komiteto, dirbo išsijuosę, kol rugpiūčio 27 d. susibūrė su gausiai apsilankiusiais apylinkių lietuviais erdvioje Victoria salėje. Minėjimą giliai išgyventa kalba atidarė A. Balsys, nušviesdamas Žalgirio mūšio svarbą; anglų kalba supažindino su minėjimo prasme visus svetimtaučius. Į garbės prezidiumą pakvietė: Lietuvos Pasiuntinybės Londone Patarėją p. Balicką, gen. št. plk. Jakutį, V. Anglijos lietuvių kat. kapelioną kun. J. Kuzmickį, Anglijos ir Skotijos protestantų dvasios vadovą teol. kand. Putcę, Halifakso ukrainiečių atstovą Župianskį, DBLS Bradfordo sk. pirm. Šukį, Manchesterio sk. pirm. Jalovecką; į darbo prezidiumą — Dičpetrį ir Balsį.

Pirmiausia visus minėjimo dalyvius pasveikino Pasiuntinybės Patarėjas Balickas, perduodamas Lietuvos Pasiuntinio Londone Ministerio K.B. Balučio nuoširdžiausius sveikinimus. Ssvo kalboje trumpai peržvelgė Lietuvos istoriją, ilgėliau sustodamas prie dabarties ir išryškindamas Lietuvos okupantų kėslus. Po trumpų sveikinimų, kuriuos perdavė kai kurie garbės prezidiumo nariai, ilgą, gerai dokumentuotą ir turiningą paskaitą apie Žalgirio mūšį skaitė plk. Jakutis. Sunku tos paskaitos mintis čia atpasakoti, tačiau turime viltį, kad gerb. paskaitininkas kada nors savo gausios žiniomis pasidalys su visais lietuviais mūsų spaudoje. Tylos minute pagerbę žuvusius dėl Lietuvos laisvės, visi sugiedojo Tautos himną.

Meninėje dalyje pirmiausia pasirodė viešnia p. Jakutienė, padeklamavusi Bern. Brazdžionio poezijos. Gera dikcija, įsijauti mas ir poezijos gilios mintys klausytojus žavėte žavėjo. Iš jauniausiųjų eilėraščius padeklamavo I. Kasperavičiūtė ir J. Balsytė. Visiems gerai pažįstamas solistas J. Kasperavičius, akomponuojant T. Burokui, padainavo dvi solo dainas, o paskui ir su savo žmona—duetą. Dainos, kurios yra tikra paguoda širdžiai, buvo palydėtos didžiulėmis ovacijomis. Į talką atėjo ir vietos skautai, kurie pašoko kelis tautinius šokius — Jonkelį, Kalvelį ir Lenciūgėlį. Jiems vadovavo p. Traškienė. Pabaigoje buvo inscenizuotas gyvasis paveikslas — poezijos ir vaizdų montažas, kurį išpildė Jurevičiūtė, Kaktavičius ir Polikauskas.

Minėjimas buvo turiningas, įdomus, tik, kaip ir paprastai, per nelyg ištęstas. Kai pabaigoje visiems susirinkusiems dėkojo sk. pirmininkas A. Šukys, pažerdamas svarių tautinių minčių, baigėsi trečioji susitelkimo valanda.

Tačiau susirinkusieji nesiskirstė. Jiems laiką įvairino loterija, pasivaišinimas bei šokiai.

Rugsėjo 10 d. minėjimo talkininkai, susirinkę savam klube, išklausė juostelėje įrašytų programos ištraukų ir pasidalijo darbo bei jo vaisių įspūdžiais.

MOKYKLA VĖL VEIKIA

Po vasaros atostogų Bradfordo lietuvių šeštadieninė mokykla vėl pradėjo darbą: rugsėjo 17 d. 2 val. p.p. būrelis vaikučių su savo tėvais susirinko mokykloje į radėti naujųjų mokslo metų.

Vaikučius ir jų tėvus pirmiausią pasveikino mokyklos vedėjas V. Ignaitis, kviesdamas uoliai lankytis pamokose ir nepamiršti savo kalbos. Apie lietuviškos mokyklos reikšmę kalbėjo kun. J. Kuzmickis ir teol. kand. Putcė, žadėdami savo talką ir paramą. Ilgesne kalba į tėvus ir vaikus prabilo mokyt. D. Dainauskas, atvykęs iš Manchesterio. Švietimo vadovybės vardu pasveikinęs visus susirinkusius, vaizdžiai ir patraukliai pasikalbėjo su vaikais apie mūsų kraštą ir reikalą gerai mokėti savo kalbą.

Pirmąją dieną pamokų nebuvo, tačiau mokytojai su tėvais nuodugniai aptarė mokyklos reikalą, pasitaikančias kliūtis ir ieškojo būdų, kaip mokyklą geriau sustiprinti. Visi ypač akcentavo reikalą, kad tėvai šeštadieniais rastų laiko atvesti savo vaikus į mokyklą, nes, jei tremtyje apsileisime, ateityje pajusime žalą, gyvendami tarp nutautusio jaunimo.

Ateityje pamokos prasidės kiekvieną šeštadienį 2 val. p.p. Lietuvių Klubo patalpose.

TAUTOS FONDO ATSTOVYBĖS PATIKRINIMAS

PLB Didž. Britanijos Krašto Kontrolės Komisija, remdamasi Tautos Fondo Nuostatų Str. 9, turi teisę patikrinti ir Tautos Fondo Atstovybės veiklą Didž. Britanijoje. Neseniai buvo padaryta revizija, ir ta proga noriu trumpai supažindinti, kaip yra tvarkomi Tautos Fondo reikalai.

Tautos Fondo Atstovybės Didž. Britanijoje pirmininku yra inž. J. Vilčinskas. Pinigai laikomi Midland Bank Limited London. Einamosios sąskaitos pavadinimas: Lithuania National Fund in Gt. Britain. Pinigai, kai reikia, išimami iš banko su dviejų Tautos Fondo narių parašais. Kasos knyga, piniginiai dokumentai, kvitų knygelės ir kt. vedama tvarkingai, ir jokių neaiškumų nerasta. Visi išmokėjimai atlikti remiantis Tautos Fondo Valdybos raštišku nurodymu, atžymint, kada ir kam išmokėta, ir patvirtinta parašais. Susirašinėjimas tvarkomas gerai, gaunamieji raštai ir siunčiamų raštų nuorašai visi suregistruoti ir sudėti tam reikalui skirtose bylose.

Visur rasta pavyzdinga tvarka.

V. Zdanavičius

VOKIETIJA

NAUJOJI VOKIETIJOS KRAŠTO V-BA

Rugsėjo 3 d. posėdyje naujoji Vokietijos Krašto Valdyba šitaip pasiskirstė pareigomis: Kun. Br. Liubinas — pirmininkas, Dr. P. Reklaitis — vicepirmininkas, J. Valiūnas —sekretorius, J. Stankaitis — iždininkas, Erd. Simonaitis — narys.

J. BATAITIS PASITRAUKĖ IŠ PAREIGŲ

Vokietijos Krašto Valdybos reikalų vedėjas ir Vasario 16 gimnazijos ūkvedys J. Bataitis nuo spalio 1 d. pasitraukia iš šių pareigų. Raštinės vedėju nuo tos pat dienos pakviestas VKV iždininkas J. Stankaitis, ūkvedžio pareigos taupumo sumetimais paskirstytos kitiems pareigūnams.

MIRĖ DR. ANTANAS DOMIJONAITIS

Rugpiūčio 30 d. po sunkios ir ilgos ligos mirė Hanau apylinkės ilgametis narys, visuomenės veikėjas daktaras Antanas Domijonaitis. Jis aktyviai dalyvavo bendruomeninėje veikloje. Kurį laiką jis buvo Vasario 16 gimnazijos Kuratorijos pirmininkas.

NELAIMINGAS ATSITIKIMAS

Rugsėjo 7 d. buvo traukinio suvažinėtas prie Schwetzingeno kareivinių Kazys Grigalius, 34 m.

SIUNTINIAI Į LIETUVĄ, SIBIRĄ IR KITUS KRAŠTUS

Sąžiningiausias, patikimas ir garantuotas patarnavimas, aukščiausios rūšies prekės už žemiausią kainą.

BALTIC STORES LTD.
(Z. JURAS)

421. HACKNEY RD., LONDON, E.2. ENGLAND.
Tel. SHO 8734.

Seniausia Anglijoje lietuviška bendrovė.
MEDŽIAGOS, AVALYNĖ, VAISTAI, MAISTAS.
Akordeonai, siuvamosios mašinos, rašomosios mašinėlės, motociklams ir dviračiams dalys, įvairios lempos, sporto įrankiai ir visa kita.
Geriausios atsiskaitymo sąlygos.
Kiekvienam siuntiniui asmeniška priežiūra!
NAUJI 1960 m. kainoraščiai ir įvairios informacijos pareikalavus teikiama visiems nemokamai.
Pasiunčiame ir pačių klientų supirktąsias prekes.

KIEKVIENO SIUNTINIO PRISTATYMAS GARANTUOTAS

RUDENS BALIUS ★ ★ ★ ★ ★

SPALIO 8 D., ŠEŠTADIENĮ,

LIETUVIŲ NAMUOSE, 1, LADBROKE GARDENS, W.11.

***Gros puikus džiazas *Veiks turtingas bufetas**

***Įdomi programa**

KVIEČIAME VISUS!
Londono Lietuvių Moterų „Dainavos“ Sambūris

Įėjimas 4 šil.
Pradžia 7 val. vak.

VASARIO 16 GIMNAZIJA

Dr. J. Griniui nuo rugsėjo 1 d. savo prašymu pasitraukus iš gimnazijos direktoriaus pareigų, laikinai šias pareigas eina gimnazijos inspektorius T. Gailius.

Mokytojų Taryba pirmame poatostoginiame posėdyje priėmė į gimnaziją 14 naujų mokinių: 9 berniukus ir 5 mergaites. 1 mergaitė, be to, priimta tik į bendrabutį. Pažymėtina, kad du mokiniai, Valerija ir Alfonsas Čeliai, atvyko iš JAV.

Vasario 16 gimnazijos skautės šią vasarą stovyklavo įvairiose Anglijos skaučių stovyklose. Jos parsivežė ne tik gražių atsiminimų, bet išgarsino ir Lietuvą. Pvz., Cambridge stovyklavusios trys skautės: Žibutė Vykintaitė, Monika Haufaitė ir Vanda Endriukaitė sugebėjo prasimušti į anglų spaudą: su jomis buvo padarytas interview ir jų nuotrauka buvo išspausdinta dienraštyje.

JIE IR MIRDAMI NEPAMIRŠTA GIMNAZIJOS

Clevelande gyvenęs Pranas Pesys prieš mirtį paskyrė gimnazijai 450 dolerių, kuriuos čekiu persiuntė velionies valios vykdytojas Pranas Ambrazas.

Dr. Juozapui Januškevičiui mirus, jo bičiuliai ir mokiniai, gyveną Bostone ir Worcesteryje, didžiai vertindami velionies pasišventimą jaunimo auklėjimui, vietoje užuojautos jo šeimai, surinko 62 dolerius gimanzijos reikalams. Šiuos pinigus gimnazijai persiuntė A. Lileikis.

ITALIJA

SALEZIEČIŲ GIMNAZIJOJ NAUJI MOKSLO METAI

Rugsėjo 15 d. Saleziečių gimnazijoj prasidėjo nauji mokslo metai. Kartu su išatostogų grįžtančiais senaisiais atvyko nemaža ir naujųjų, tad auklėtinių skaičius šiemet žymiai padidėjo. Jų didžiumą sudaro iš Vokietijos atvykę berniukai, bet yra ir iš kitų kraštų, kaip Anglija, Skotija, Belgija ir net tolimoji Amerika. Du nauji lietuviukai atvyko ir iš Venecuelos.

Padidėjus auklėtinių skaičiui, padidėjo, aišku, ir išlaikymo išlaidos. Betgi Įstaigos Vadovybė tikisi, kad, kaip ir kitais metais, taip ir šiemet, su geraširdžių tautiečių pagalba įstengs neturtingą lietuvių tremtinių jaunimo būrį aprūpinti reikalingomis pragyvenimo, mokslo ir auklėjimosi priemonėmis.

Chr

LIETUVIS PASKIRTAS PROFESORIUM

(E) Prof. Petras Krapovickas, baigęs Buenos Aires universitetą ir kaip stipendininkas studijavęs ispanų proistorę Madrido universitete, paskirtas Istorijos ir Archeologijos profesorium Argentinos Tucumano universitete. Be to, Švietimo ministerija jį paskyrė to universiteto Etnografijos Muziejaus direktoriumi.

70 M. SUKAKTIS

(E) Žymus Suomijos lietuvių veikėjas, pramonininkas Augustinas Juozas Marganavičius rugsėjo 18 d. šventė savo 70 metų sukaktuves. Gimęs 1890 m. Vyžuonuose, Utenos apskr. 1920 m. gavo chem. valymo ir dažymo meistro diplomą. Šiuo metu jis yra Suomijos chem. valymo ir dažymo įmonių sąjungos valdybos narys. Susibičiuliavęs su prof. Niemi, Dr. Oelleriu ir kitais, įsijungė į visuomeninį darbą. Buvo suomių-lietuvių nuolatiniu valdybos nariu, priiminėjo ir lydėdavo ekskursijas iš Lietuvos. Atžymėtas ordinais, Šaulių Sąjungos ženklais. Dalyvavo savanoriu Suomijos-Rusijos kare 1939 m. ir už tai buvo Suomijos atžymėtas.

LIETUVIS PADĖJO NULEMTI

(E) Vienas geriausių Brazilijos krepšininkų yra lietuvis Voldemaras Blačkauskas. Romoje įvykusioje sporto Olimpiadoje Blačkausko meistriškumo dėka Brazilijos krepšinio rinktinė nugalėjo Rusiją 58:54 taškų santykiu.

ŠLAGERIŲ PASISEKIMAS

(E) Vengrų laikraštis „Nepszava“ skundžiasi, kad šlageriams išleidžiamos didesnės pinigų sumos, nei pamokoms ar pažangioms knygoms. Per penkeris metus literatūrinės premijos laimėtojas poetas Istvan Simon už savo visus veikalus gavo apie 29. 000 DM, kai tuo tarpu autoriai vieno šlagerio, vardu „Aš visuomet matau tavo akis“, per žymiai trumpesnį laiką gavo apie 31. 000 DM. Laikraštis siūlo, kad vyriausybė aprėžtų šlagerių kompozitorių uždarbį.

LEISTOS SIAUROS KELNĖS

(E) **Bulgarija.** Šių metų tarptautinis socialistinis madų kongresas įvyko Bulgarijos sostinėje Sofijoje. Įdomu, kad šis kongresas buvo žymiai švelnesnis vakarietiškų madų atžvilgiu. O komunistinėj bulgarų spaudoj buvo leista net pasisakyti už Rock 'n' Roll kelnes, prieš kurias prieš 2 metus Bulgarijoje buvo griebiamasi policiniu priemonių.

VAIKAI ATSAKINGI UŽ TĖVUS

(E) **Vengrija.** Ar vaikai turi nešti savo tėvų nuodėmių pasėkas? Į šį klausimą oficialus valdžios atsakymas yra: Taip. Provincialinis partijos laikraštis „Delmagyaroszag“ yra kiek švelnesnis šiuo atžvilgiu: jis mano, kad buržuazinės klasės tėvų vaikai neturėtų būti baudžiami už savo tėvų prasikaltimus; jiems reikia padėti tapraste, kad jie galėtų susirasti savo vietą naujoje socialinėje sistemoje. Tačiau būtų klaidinga ir pavojinga, laikraštis rašo, atidaryti jiems universitetų duris arba duoti jiems darbo valstybinėse įstaigose.

Taip pat laikraščiai nusiskundžia, kad iki šiol per daug buvo duota „socialinių stipendijų“ vidurinės klasės vaikams. Girdi, tai esanti per daug bloga klasių politika.

PAMALDOS

MANCHESTERIS — spalio 9 d., 10.30 val.
ECCLES — spalio 16 d., 12.15 val.

PAIEŠKO LIETUVĖS VESTI

Paieško vesti lietuvės, ne senesnės kaip 45 m. amžiaus. Rašyti:

Petras Senvaitis, 80, Clarendon Rd., Shirley Park, Southampton, Hants.

PRAŠOM SUSISIEKTI SU p. J. SIRUČIU,

gyvenančiu 88 Sheldon Road, Sheffield 7, tel. 55104, kai jums reikalingas automobilis. Jis atstovauja HIGHFIELD MOTORS (Sheffield) LTD., 178-184 London Road, Sheffield 2, atstovus New Rootes Products. Visuomet didelis pasirinkimas naujų modelių vartotų automobilių su garantija.

EUROPOS LIETUVIS — LITHUANIAN WEEKLY.
Printed and Published in Gt. Britain by the Lithuanian House Ltd., 1. Ladbroke Gardens, London, W.11. Tel. PARk 2470

Redakcijos ir Administracijos adresas: **1, Ladbroke Gardens, London, W.11. Tel. PARk 2470.**

Redakcija rankraščius taiso ir trumpina savo nuožiūra.

Prenumeratos kaina: metams 40 šil., 6 mėn. 22šil., atskiras numeris 1 šil.; dolerio kraštuose — 6 dol. metams.

Leidžia Lietuvių Namų Akc. Bendrovė. Leidimo Tarybą sudaro DBLS Valdyba ir Europos Lietuvių Bendruomenių pirmininkai.

BROWNEJONES LTD.

1, Norfolk Place, London, W.2

Tel: PADington 2797

LIETUVIŲ SKYRIUS

STANDARTINIAI SIUNTINIAI VYRAMS
(Į kainas įeina visi Sovietų muito ir persiuntimo mokesčiai)

SIUNTINYS „VARPIS“

Kaina — £11.0.0 Svoris — 4 lbs.
3¼ yds. medžiagos kostiumui, mėlynos, rudos ar pilkos spalvos, lygios ar neryškiai dryžuotos.
Pamušalai, sagos ir siūlai.
1 poplino marškiniai.
2 poros žieminių puskojinių.
1 komplektas apatinių — baltiniai ir ilgos kelnės.
1 kaklaraištis.
1 didelis turkiškas rankšluostis.
Prie šio galima prijungti prekių: 6 lbs. be papildomų persiuntimo mokesčių, arba 16 lbs. primokant 9 šil.

SIUNTINYS „KVIETIS“

Kaina — £22.16.9 Svoris — 13 lbs.
3¼ yds. medžiagos kostiumui, mėlynos, rudos ar pilkos spalvos, lygios ar neryškiai dryžuotos.
3 yds. storos vilnonės medžiagos paltui (dvig. pločio) tamsiai mėlynos spalvos.
2 poplino marškiniai.
3 poros žieminių puskojinių.
2 komplektai žieminių apatinių —dveji baltiniai ir dvejos ilgos kelnės.
Pamušalai, sagos ir siūlai, kostiumui ir paltui.
1 kaklaraištis.
1 storas megztinis su ilgomis rankovėmis.
Prie šio galima prijungti: 7 lbs. prekių be papildomų persiuntimo mokesčių.

SIUNTINYS „VIKIS“

Kaina — £24.16.3 Svoris — 16½ lbs.
3 yds. vilnonės medžiagos paltui, tamsiai mėlynos spalvos.
Pamušalai, sagos ir siūlai.
1 darbinis kostiumas — kelnės ir švarkas, tamsiai mėlynos spalvos.
2 darbiniai marškiniai.
3 poros vilnonių puskojinių.
1 komplektas žieminių apatinių — kelnės ir baltiniai.
1 pora darbinių pusbačių, dvigubais odiniais padais ir kulnimis.
2 dideli turkiški rankšluosčiai.
Prie šio galima prijungti 3½ lbs. prekių be papildomų persiuntimo mokesčių.

PASINAUDOKITE MŪSŲ SĄŽININGU IR SKUBIU PATARNAVIMU.
REIKALAUKITE NAUJŲ PREKIŲ KAIN ORAŠČIŲ.